Nr. 13. Tallinnas, kesknädal, 15. (28.) nowembril 1906. I. aastakäik.

Ilmub kuus korda nädalas!

Toimetus on: Tallinnas, [illegible] 13.

Talitusele adress: „Uus Wirulane" [illegible] Tallinnas.

[illegible] „Uus Wirulane" [illegible]

Telephon nr. 380 [illegible]

[illegible] 7 kop.

[illegible]

Uus Wirulane

[illegible]

Üksik numer 3 kop.

[illegible]

Tähtsamad sündmused:

Sewastopoli mässu asjas kohtuotsus awaldatud. — Postirongi pealt Tiflisi lähedal 20,000 rbl. ära röövitud. — Politika wangide põgenemine Simbirskis. — Warssawis 45 inimest wangi wõetud.

Üleüldine rahwakool.

Kooliolude uuendamise küsimus on päewakorral. Seatakse uue kooliseaduse projektisi kokku. Sellepärast on waja ühe asja peale näidata, millest meil wähe on räägitud ja ka, nagu näha, projektide kokkuseadjatel silmade wahele on jäänud.

Meie mõtleme seda, et uuendatud rahwakool üleüldine peaks olema.

Praegu on lugu nii, et iga seisus oma lapsi juba koolipingil teise seisuse lastest ära eraldada püüab! „Paremast" seisusest ja rikkamad inimesed peawad iseenesele ja oma lastele teotuseks, lapsi niisugusesse kooli panna, kus waesemate inimeste lapsed käiwad. Iseäranis on meie mõisnikud ikka püüdnud oma lapsi teiste seisuste lastest ära lahutada. Hilja aja eest ei olnud lahutamine hõlbus. Nüüd, kus antud uuendused koolide asutamist kergendasiwad, hakkasiwad mõisnikud sedamaid oma koolisi asutama. Kui nendest eeskuju taheraks wõtta, nagu nad ise seda soowiwad, siis tuleksiwad puhtad seisuslised koolid asutada, kus kastiwaim weel kindlamini walitseks, kui ta meil seniui on inimest inimesest lahutanud.

Seisuslikste koolide asutamisega on meie mõisnikud waleteele sattunud. Kool ei tohi mitte seisusline olla, waid ta peab üleüldine, igast seisusest laste tarwis ühine olema.

Peaaegu kõik kaswatusteadlased tunnistawad, et üleüldine rahwakool kõige parem kool on. Pestalozzi ütleb: Kerjuse pojal on täiesti niisamasugune loomus kui würsti pojal. Igal ühel, kes naisest sündinud, on ühesugune hing sees. Kõikide üle walitsewad ühed ja needsamad edenemise seadused. Niisama nõuab Amos Comenius, et kõik lapsed 13. eluaastani ühises koolis käiksiwad. Põhjused, mis temal selle soowi aluseks oliwad, maksawad weel praegu. Need põhjused on. Kõiki, kes inimesteks on sündinud, on waja inimesteks kaswatada. Ühes õppides awaldawad lapsed üksteise peale elustawat mõju ja äratawad soowemale tegewusele. Inimeste lahutamine on kahjulik. Üks liik inimesi ei tohi mitte tunda, et tema peale põlgtusega waadataks ja teda alamaks peetakse. Niisama ei tohi teine liik inimesi teiste peale põlgtusega waatama õppida.

Mis wanad kaswatusteadlased selles asjas arwasiwad, seda tunnistawad ka praegused kooliõpetajad õigeks. Saksamaa kooliõpetajate 9. kongres, millest 80,000 kooliõpetaja asemikud osa wõtsiwad, tegi järgmised otsused, kui ta küsimuse igapidi oli läbi arutanud:

Riik ja seltskond peawad üleüldise hariduse tõstmiseks koolid asutama, kuhu kõik wõiksiwad astuda ja kus kõikide kodanikkude lapsed üheskoos õpiksiwad. Kõikide laste jaoks peab ühesugune rahwakool olema, kus algharidust antakse. Iseäralisi ettewalmistamise-koolisi, mis lapsi kõrgemate õpeasutuste, gümnasiumite ja kõrgemate tütarlaste-koolide wastu ette walmistawad, ei ole waja riigi ega kogukonna kulul asutada.

Mitte aga ainult kaswatusteadlased ja kooliõpetajad ei ole selles arwamises, et rahwakool kõigile ühine peaks olema, waid ka ametnikud ja rahwas ise, wähemalt mõnes kohas, on selle arwamise poolt. Nii näituseks anti Preisimaal 1894. a. rahwahariduse ministri poolt käsk, mille järele hulk ettewalmistamise-koolisi kinni pandi. (Erainimeste kulul ülespeetawad ettewalmistamise-koolid jäiwad muidugi lahti.) Selle käsu läbi püüti üleüldist rahwakooli sellele seisukohale tõsta, kus ta õiguse pärast peab seisma. Mis rahwa enese waatesse puutub, siis annawad sellest järgmised näitused tunnistust.

Würzburgist (Baieris) kirjutatakse: „Kohalistes rahwakoolides käiwad kõikide rahwa-klasside lapsed. Kohalise walitsuse ülema lapsed käiwad seal. Kõik administratsiooni ametnikud, kõik kohtunikud, ülemad ohwitserid ja kindralid saadawad oma lapsed rahwakooli ja nimelt nendesamadesse klassidesse, kus ka kõikide teiste meie linna rikaste ja waeste elanikkude lapsed käiwad. Seisuslisi rahwakooli meil sellepärast enam ei ole. Kõige rikkamad ja kõige waesemad, kõrgemate ametnikkude ja päewatööliste lapsed käiwad ühes ja sellessamas klassis ja õpiwad ühe ning sellesama kooliõpetaja juures."

Müncheni linna wanem kooliõpetaja Ferd. Krieger kirjutas kord: „Minu käest nõutakse, et ma üht-ainusigi ministrit wõi paleeomanikku nimetaksin, kes oma poja rahwakoolis on laiknud käia. Seda nõudmist wõib täita. Ma toon terwe rea nimesid. Parun von Lätz, rahwahariduse minister, saatis oma poja rahwakooli. Sedasama tegiwad ministrid von Bahr ja von Feiling; krahw von Holstein, krahw von Pückler, würst Kantakusen lasksiwad oma lapsed rahwakoolis käia. Need on ainult mõned nimed. Nende arw kaswaks märksa, kui sellekohaseid arwusi koolidest oleks korjatud."

Kõrgematesse naisterahwaste-koolidesse ei wõeta Lõuna-Saksamaal lapsi muidu wastugi, kui lapsed enne üleüldises rahwakoolis teatud aja ei ole käinud.

Sellest näeme, et Saksamaal juba ka kõrgemad seisused ise oma lapsed üleüldises rahwakoolis laiewad käia ja seda tarwiliseks peawad.

Wõetaga meil sellest õpetust. Hiljuti anti ukas, millega seisuse-wahesid kaotati. Ukas jääks ukaseks, kui inimesed ise neid wahesid püüawad alal hoida ja juba koolipingil neid lastele wahele teewad.

Üleüldised rahwakoolid maal ja linnas kõikide seisuste, rikaste ja waesete lastele, see olgu üks esimestest nõudmistest, mida kooliolude uuendamise projektid peawad täitma. Nagu ülemal toodud näitused selgesti tõendawad, ei ole see nõudmine mitte niisugune, mille täitmine wõimata on. Sellepärast ei ole mingisugust wabandust leida, kui see nõudmine silmade wahele jäetakse.

Minewik on inimeste wahele Hiina müürid ehitanud. Need müürid on juba kõrkenud ja maha pudenemas. Waja on nad maatasa teha, nii, et neist jäägegi järele ei jää. Tasandamine peab koolist algama. Ärgu olgu kool mitte waenu ja põlgtuse kaswataja, waid koht, kus ühesarnasusele, wendusele ja wabadusele kindel alus pannakse, nii et inimesesugu paremale, õnnelisemale tulewikule wõib wastu minna.

K. Kotsar.

Kas teate, mu herrad?

et paberossid

Tere-tere!

5/8, 10/10, 25/15. Oitomani wabrikust Peterburist endi hea maitsega ja pehme lõhnaga kõigist teistest sortidest üle käiwad.

Saada igal pool.

Kubermangu-komisjoni tegewusest.

Kudas kohalisest Wene lehest loeme, anti kubermangu komisjonis 10. nowembril semstwo-alamkomisjoni tegewusest aru. Alamkomisjon oli semstwo ülesseadmise küsimuse arutamiseks kaks koosolekut pidanud, esimese 31. okt. ja teise 8. now. Nendel koosolekutel oli alamkomisjon otsusele jõudnud, et waja on kreisist wäiksemat semstwo-üksust asutada ja sellele need õigused anda, mis praeguse semstwo-seaduse järele kreisi semstwol on. Arwamised selles asjas, kui suur see semstwo-üksus peab olema, läksiwad lahku. Mõned alamkomisjoni liikmed arwasiwad, et igas semstwo-üksuses kõige kaugem koht keskkohast üle 15 wersta kaugel ei wõi olla, kuna mõlemast sugust elanikka igas semstwo-üksuses 15 tuhande ümber peaks olema. Rüütelkonna asemikud arwasiwad, et kubermangu tarwitused wäga hästi täitmist leiaksiwad, kui kubermang 11 ringkonda jaotataks ja iga niisugune ringkond üks semstwo-üksus on. Kaks komisjoni liiget ei olnud kummagi arwamise poolt.

Kreisisemstwo alalhoidmise asjas arwas alamkomisjon, wäljaarwatud kaks liiget, et kreisisemstwo organisi waja ei ole asutada, sest et kreisisemstwo töö ringkonna-semstwo (semstwo-üksuse) hoolde jääb.

Linnade asjus jõudis alamkomisjon otsusele, et linnadest iseäralised semstwo-üksused tulewad asutada. Need linnasemstwod seisawad kubermangu-semstwoga sellsamal wiisil ühenduses kui ringkonna-semstwod maal.

Ringkonna-semstwo wolinikkude walimistest osa wõtta on alamkomisjoni arwamise järele kõigil isikutel õigus, kes semstwo heaks kohustusi kannawad. Ringkonna-semstwo wolinikkude walimistel jaotatakse walijad liikidesse. Missuguses korras keegi liik walimistest osa wõtab, selle küsimuse kohta otsust ei tehtud, määrati aga, et igast liigist sedamööda ringkonna-semstwo wolinikka tuleb walida, kui palju keegi liik semstwo-kohustusi kannab.

8. now. koosolekul pidades arutas komisjon küsimust, mil wiisil semstwo-ringkonnad asutatakse, kas kihelkondade wõi waldade ühendamise läbi. Otsustati ühel healel, et waldade ühendamise läbi tuleb asutada.

Mil wiisil semstwo-maksude maksjad ringkonna-semstwo wolinikkude walimisel liikidesse langewad, selle küsimuse kohta tegi alamkomisjon otsuseks walijad kolme liiki lahutada. Esimeses liigis on liikumata waranduste omanikud ja rentnikud, kes waranduse pealt, mis peale 15,000 rubla suur on, semstwo heaks maksu maksawad, niisama ka tööstuse ja kaubanduse ettewõtete pidajad, kes nii suurt maksu maksawad, kui eelnimetatud liikumata waranduste omanikud. Teises liigis on niisamasugused omanikud, rentnikud ja kaupmehed, kui nad waranduste pealt, mis alla 15,000 rbl suured on, semstwo heaks maksusi maksawad. Kolmandas liigis on kõik muud ringkonnas elawad isikud, kes nimetatud liikide hulka ei käi, aga semstwo-maksusi maksawad. Selle juures määras komisjon, et esimese liigi walijad ringkonna-semstwo wolinikka otsekohese walimisewiisi järele walimad, kuna kahe wiimase liigi wali-

50

Spartacus.

Giovanioli romaan wana Roma riigi orjade wabaduse wõitluste ajast. Eesti keelde J. Lepp.

Thrakialane sai aru, et löök, mida gladiatorid Servilianusele andsiwad, roomlaste uuele wäejuhatajale õpetuseks oli olnud. Uus wäejuhataja oli niihästi wõitluse kohta, kui ka waenlast, kellega ta wõitlema pidi, paremini tundma õppida püüdnud. Spartacus sai aru, et Claudius enam gladiatorite laagri peale tormi jooksta ei karju, waid teisi abinõusid otsib ja Spartacust laagrist wälja tulema meelitab, et siis gladiatorisi lagedal tõesti laiali sillata ja sel teel ära wõita.

Ja tõesti saatis Claudius Rooma kerge jalawäe mäele, et teada saada, kas gladiatorid enda laagrisse paigale on jäänud. Claudius oli maakohaga hästi tuttaw, sest et ta kodumaa sõja ajal Sulla lipu all terwe Kampania läbi oli rändanud. Kui ta teada sai, et gladiatorid tõesti laagrisse paigale oliwad jäänud, õerus ta heameele pärast käsa ja naeratas selle juures lõbusasti, mis tema paksude, wahaste huultega ja walju, pruunike põlenud näoga wäga wähe kokku sündis.

„Rott on lõksu langenud! . .! hüüdis Claudius rõemustades. „Wiie päewa pärast on nad meil kõik käes."

Centuriod ja nende abilised, kes ringis maajuhataja ümber seisiwad, waatasiwad imestades üksteise otsa, ilma et nad aru oleks saanud, mis tribun ütelda tahtis. Kuid warsti mõistsiwad nad teda, kui Claudius tuhat soldatit centurio Marcus Valerius Messalla juhatusel wäe jalale consuli teele jättis ja ise neli cohortei Vesuvi mäele kuni selle kohani wiis, kus metsad ja loogeline tee, mis gladiatorite leeri wiis, peale hakkas. Siin käskis Claudius oma wäesalkasid seisma jääda, otsis sündsa koha wälja ja lõi laagri üles. Siit saatis ta wiibimata ühe alama wäeülema centurio Valerius Messalla juurde ja käskis teda oma wägesid edasi nihutada, nagu neil juba ennemalt kokku oli räägitud.

Noor 33-aastane Marcus Valerius Messalla, kes üheksa aastat pärast siin jutustatud sündmust consuliks walitt, auahne inimene ja igatses kõigest hingest sõjas kuidagi wiisi kuulsaks saada. Kodusõja ajal wõitles tema Sulla wägede hulgas, ja näitas seal suurt osawust üles. Neli aastat enne kirjeldatud sündmust saatis tema Claudius Pulchari Makedoniasse mässama hakanud prowintsisid rahustama, iseäranis aga thrakialasi, kes roomlaste wäljakannatamata ikke wastu mässu oliwad tõstnud. Valerius Messalla wõitles Rhodopii mägedel nõnda wahwasti, et temale ciwiuse kroon anneti ja teda centurioks tõsteti. Warsti peale selle sundis kibura terwisega Appius Claudius Pulchre surm noori Messallat Roma tagasi minema. Oie selajal, mi siinas teade uuest gladiatorite mässust lahti lagnes, walmistas Messalla ennast selle wastu, et consuli Lucullust mere sõjakäigul saata: kuid meresõjakäik pidi alles kewadel ette wõetama ja sellepärast palus Messalla Lucullust käest luba, ühes Claudius Glabrusega gladiatorite wastu mängusõtta minna, milleks temale ka luba anti.

Uhke Messalla, kes wanast patritside sugust oli, waatas kahjarõõmsa ja põlgawalt gladiatorite sõja peale.

Peale kuulsuse-ahnuse sundis Messallat käesolewal juhtumisel weel teine salajane tung: ta wihkas Spartacust kõigest hingest. Oli ta ju ometi Sulla lesega Valeria Messallaga ligidalt sugulane; jutud oliwad tema kõrwu puutunud, et Spartacus Sulla lesega armu-ühisuses on, ja see sünnitas tema hinges niisugust häbi ja wiha, et ta läbikäimise oma onutütrega lõpetas ja teda enam ei teretanudgi, „nurjatut" gladiatori aga, kes oma kaisutustega Messalla nime teotada oli julgenud, wihkas tema meeletult.

Nõnda siis astus Messalla, kui ta Claudius Glabruse käest käsu oli saanud, oma kahe cohortega sõjakäigule. Ta wiis oma mehed ümber Vesuvi mäejala ja jõudis mõne tunni pärast sellest jaost wälja, kus Nola ja Nocera silma paistsiwad. Warsti sattus ta selle wilesa tee peale, mis Nolast mäe peale teatud kohani wiis, kus ta järskude kaljurahnude ja kurisikkude keskele ära lõppis. Siin käskis Messalla oma cohorted seisma jääda ja lõi leeri üles.

Gladiatoritel oli ainult kaks läbikäiku, kust nad enda leerist wälja wõisiwad pääseda. Ohtuks asusiwad Claudius Glabrus ja Valerius Messalla oma meestega nende läbikäikude ette. Siin alles saiwad Roma soldatid enda wäejuhataja mõttest aru ja hõiskasiwad rõemu pärast, et rott tõesti lõksu oli langenud.

Claudius, kes tark ja ettewaatlik inimene oli, jättis Nolasse wiiwa tee kaitseks ainult tuhat soldatit, sest et ütlemata järsk mäekülg seal gladiatorite allaminekul loomulikuks takistuseks oli. Suurema osa enda jõududest kogus ta aga selle tee peale kokku, mis Pompeji poole wiis, sest siin ei olnud mäekülg mitte nõnda järsk ja sellepärast wõis peaaegu kindlasti arwata, et waenlane siit alla minna katsub.

Järgmise päewa hommikul koidu ajal, kui Spartacus harjunud wiisil laagriplatsi läbi käis, märkas tema waenlasi, kes Nola kohal seiswate kaljude warjul leeri üles oliwad lõõnud; ilma et ta Claudiuse laagrit näinud oleks, mis metsas warjul oli, tärkas thrakialase peades kahtlus selle kohta, mis see tähendada wõiks. Sellepärast seadis tema kaks rootu gladiatorisi lahingu-korda ja wiis need Pompeji poole wiiwa tee peale. Spartacuse wägi ei olnud weel kahte peenikoormat edasi jõudnud, kui eelwägi wäejuhatajale teatas, et Roma eelwahid, kellega Spartacuse eelwägi juba wiskodasid ja noolisid wahetas, ligidal on. Spartacus käskis enda wäesalka peatama jääda ja läks ise eelwäe juurde, kus Roma leer kõiges oma ähwardawas wägewuses temale silma paistis.

Spartacus jäi nagu soolasammas koha peale seisma, üleni kahwatanud, ja waatas suurte silmadega Roma sõjawäe peale, mis nagu elaw aed tema ees seisis. See elaw aed äratas temas niisugust tundmust, nagu elawalt mahamaetud inimesel olla wõib, kui ta ülesärgates käega enda puusärgi kaane külge puudutab.

Nii pea, kui gladiatorite eelwägi nähtawale tuli, hakkasiwad Roma eelwahid peawäele märku andma. Roma leerist tuli juba üks centurie wäge wälja ja hakkas Spartacusele liginema. Wiskodad lendasiwad rahena Spartacuse peale. Spartacus ise aga, keda teadmine, et ta kõigest küljest sisse on piiratud ja peaaegu hukka peab minema, nagu uimastanud oli, ei wõinud ennast liigutadagi ja ei pannud tähele, kuidas wiskodad wilistades tema pea ümber lendasiwad; tal ei tulnud nagu mõtteski, et mõni nendest wiskodadest teda haawata wõib.

Decan, kes eelwäe eesotsas oli, äratas teda mõtetest üles.

„Spartacus! . ." hüüdis ta thrakialasele. „Mis meie siin seisame? . . . Meil on tarwis kas peale tungida ja wõidelda, wõi taganeda."

„Sul on õigus, Alcestus," wastas rudiarius tasaselt: „taganeme."

Selle aja sees, kui eelwägi kiirel marsil warjule sammus, läks Spartacus pikkamisi kahe rodu juurde, keda ta seisma jääda ja teda oodata oli käskinud. Sügawates mõtetes wiis ta need rodud tagasi leeri.

Roma centurie ajas gladiatorisi mõni minut taga ja külwas neid wiskodadega üle, kuid warsti jättis ta oma tegewuse järele ja läks nagu käsu järele wäerinna juurde tagasi.

Laagriplatsile tagasi jõudes kutsus Spartacus Oenomao, Borioridge, kes oma haawa peale waatamata lahingusse minna igatses, ja teised wahwamad gladiatorid enda juurde. Spartacus wiis nad kõrwale sinna, kust Nola silma paistis, näitas neile waenlaste laagrit ja seletas enda wäe seisukorda: nad oliwad kõigest küljest sisse piiratud. Siis küsis tema nende käest, mis nende arwamise järele tegema peaks, et sellest hädaohust wälja pääseda.

Oenomao, kes talitsutamata wahwuses otse põles hüüdi meeletu wiha ja metsiku elupõlgtuse tuhingis:

„Ah! . . . põrgu wägewad furiad! . . . Mis on meil muud teha, kui üle pea ja kaela, nagu wihale ärritatud metsloomad, ühe ehk teise Roma laagri kallale tormata — las surra tuhat inimest, kui meie selle läbi aga kahele sajale inimesele tee wabaks teeme!"

„Kui see aga wõimalik oleks!" wastas Spartacus.

„Mispärast ei ole see siis mitte wõimalik?" hüüdis germanlane metsikus wihas.

„Mul endalgi tuli see mõte üheks silmapilguks pähe . . . Kuid, kas sa ka selle peale oled mõtelnud, et waenlaste laagrid otse selle koha peal seisawad, kus järsud ja kaljulised teerajad, mis selle platsi peawad, kõigist küljest lageda koha peale wälja lähewad? . . . Wõi ei mõista sina mitte, et meil nii hästi siin kui ka seal mitte wõimalik ei ole oma jõudusid igaküljelt tarwitada? Mis awitab see kõik, et meid tuhat kaksjada meest on, kui meil teisiti mitte wõimalik ei ole wõidelda, kui ainult kakskümmend meest korraga? . . ."

Spartacuse sõnad oliwad nõnda õiged ja tema arwamised nõnda kindlad ja silmanähtawad, et Oenomao raske ohkamisega pea norgu laskis, kõik teised gladiatorid aga, kes Spartacuse ümber seisiwad, waikisiwad rõhutult.

„Ja teisest küljest, toiduwaru jatkub meile weel wiieks, kuueks päewaks," rääkis Spartacus edasi, „kuid . . . mis saab siis edaspidi?"

See küsimus, mida nende juhataja neile tuisa ja mõtetes nõoga ette pani, seisis nüüd määramata ja ähwardawa wõimuna Spartacuse ümber kokkukogunud gladiatorite mõistuse ees. Wõimata oli selle tuiawa, ärawõimata ja kohutawa küsimuse tagajärgede eest kuhugile põgeneda . . . Seitse, kaheksa, kümme päewa jõuawad nad ehk weel siin mäeharjal wastu seista . . . kuid mis siis?

Teist pääsemisteed ei olnud — kas alla anda ehk surra . . .

Kaua kestis piinlik waikimine. Neil kahel tuhandel julgel mehel oli wäljakannatamata walus seda pealt waadata, kuidas üks ainukene silmapilk kõik lootused häwitas, mis wiie aasta joosul nende elu ainukeseks mõtteks oli olnud, mis nende werd soojendas, nende südameid elustas . . . Näha, kuidas nende ettewõte otse sel silmapilgul halebalt hukka läks, kui saatus neile nähtawasti waenlaste üle wõitu tõotas! . . Surm oleks palju parem olnud, kui niisugune kohutaw, meeleäraheitmisele sundiw õnnetus!

Spartacus lõpetas kõige enne seda kurba waikimist.

„Tulge minu järele," ütles ta seltsilistele, „käime enda lagendik kõigest küljest läbi ja waatame järele, kas ei leia meie enesele mitte mõnda läbikäiku: olgu sellest läbiminek ka nii raske ja hädaohtline kui tahes, kui aga elawalt sellest hauast wälja pääseks, kui ka ainult sada meest meie seast surmast ära pääseks, ja teised kõik selle püha teo wõidu eest langeks, mida meie teenida wandusime."

Waikides ja mõtetes sammus Spartacus enda seltsiliste saatel edasi, kõike maakohta ringi läbi waadates, iga sammu peal seisma jäädes ja nagu raudsesse puuri wangi pandud lõwi wihaselt ähkides, kes metsikus wihas oma wangihoone tugewaid seinaid puruks murda püüab.

Kui gladiatorid selle koha juurde jõudsiwad, kus määratu suured kaljumürakad loodis nagu hiiglasein üles pilwede poole tõusewad ja seda lagendikku mäeharjast lahutawad, waatas Spartacus selle kohutawa järsu seina peale ja sosistas:

„Sellest küljest ei sunda isegi oraw ilmaski üles ronida!" . . .

(Järgneb.)

jad enne igas wallas walijamehed waliwad, kes siis wolinikud waliwad.

Kubermangu-komisjon, kellele alamkomisjoni otsused, mis ülemal kirjeldatud, ette pandi, tegi küsimust arutades, missugune wäikene semstwo-üksus peab olema, kus wald wõi ringkond, 32 healega 19 wastu otsuseks, wäikseks semstwo-üksuseks ringkonda lugeda ja määras alamkomisjon, kes semstwo küsimust arutab, peab projekti walmis tegema, mil wiisil wäikene semstwo-üksus tuleb asutada, kas waldade wõi kihelkondade ühendamise läbi wõi maa ja rahwa-arwu suuruse järele.

Küsimuse kohta, kas wäikeses semstwo-üksuses ametisse walitud isikud palka saawad wõi palgata peawad teenima, arwas komisjon, et ametis olewatele isikutele palka tuleb maksta.

Nende teadete järele ei ole kubermangu-komisjonis tähtsamate küsimiste kohta semstwo-asjus mingisugust otsust tehtud, sellepärast ei tea weel midagi, missugune semstwo isesiseadmise projekt nende otsuste järele, mis alamkomisjonis on tehtud, jääb olema, seda enam, et üleüldine komisjon alamkomisjoni „ühehealeliste" arwamisi nähtawasti arwustawalt wastu wõtab.

Kodumaalt.

Rakwerest. Rakwere linnawalijate nimekiri on juba kokku seatud ja äratrükkimiseks kubermangu trükikotta saadetud. Ülepea on walijaid 1433 isikut — seega üle nelja saja isiku wähem, kui möödaläinud walimistel. See kaotus on peaasjalikult raudteelaste walimise-õiguse kitsenduse pärast. Kuna raudteelisi möödaläinud walimistel üle 500 isiku oli, on neid nüüd kõigest 99 meest. See kaotus ei ole muidugi kardetaw, kui seda silmas peame, et eelminewatel walimistel 1800 heale hulgast tagurlased ja wanameelsed ainult 157 healt saiwad. Kui nüüd wiimased küll omale mõne eksinud hinge ehk juurde on saanud, — wõitu ei wõi nad ialgi saada. Veritas.

„Tõde". **Koerust. Paruni lubamine.** Minewal sügisel tegi K. walla wolikogu otsuseks Kaigu mõisa omaniku parun Wrangeli paluda, et wiimane walla kooliõpetajale iga aasta palgalisaks 40 rbl. maksaks ja peale selle koolimaja kütteks 4 sülda puid annaks. Parun oli nõus. Kewadel, märtsikuul, käis K. wallawanem nimetatud paruni jutul ja palus, et wiimane nüüd siis oma lubadust täidaks, raha ära maksaks ja puud koolimaja juurde saadaks. Nüüd ei teinud mõisaisand sellega enam asjagi, tema ei olla käskinud moonakaid ja teomehi oma lapsi nimetud kooli saata, ega ole sellepärast temal ka midagi wallale maksta. Tahab wald omal kooliõpetajat pidada, — pidagu, ei taha — ärgu pidagu. Pea peale selle müüs parun Wrangel Kaigu mõisa ära ja kolis Tallinna elama. Wald ei tahtnud paruni lubatud rahast ega puudest ilma jääda ja kaebas teda kohtusse. 30. nowembril oli asi VI jaoskonna rahukohtuniku juures arutusel. Parunit kaitses keegi Tallinna Saksa adwokat, kes kohtu ees seletas, et tema kaitse-aluse minewal sügisel antud lubadusega mingit tegu ei ole. Rahukohtunik mõistis nõudmise tühjaks.

Lätimaalt.

Riiast. Pidu. 5. nowembril pani „Imanta" selts perekondliku lõbu-õhtu toime. Pidu kawa oli mitmekesine: koorilaulud, keelpillide kwartet, mitmesugused muud muusikalised ettekanded ning näitemäng: „Puusepad". Peale selle lugesiwad herrad Kaasik ja Lokko mõned naljakad lood ette, mis rahwale üsna rohkes lõbu sünnitasiwad. Ettekanded oliwad ladusad, iseäranis kiitust teenis näitemäng „Puusepad". Mis ettekandmise kohta puutub, siis oli see näitemäng rahuloldaw. Lõpuks oli tants.

Grobini maakonnast. Trahwimine. Kurese wallale pandi igaühele 300-rublaline trahw peale, sest et minewal sügisel mõnes kohas Libawi-Hasenpoti raudtee ära lõhuti.

Wõnnu maakonnast. Urjadniku tapmise asi. Augustikuu algul tapeti kohalik urjadnik Reinwald ära. Et Tursteni wald määratud aja jooksul süüdlast üles ei leidnud, siis seati karistuseks kooliõpetaja Schironi ja kohaomaniku Schummeisteri ühes tema pojaga maha, kuna mitukümmend isikut ihunuhtlust saiwad; peale selle pandi wallale 3000-rublaline trahw peale. 7. nowembril wõeti Roneburgis keegi Pawis kinni, kes tunnistas, et tema üksipäini urjadniku Reinwaldi ära tappis. Tapmise päewal läinud ta Turstenisse ja tulnud sealt jälle Roneburisse tagasi. Turstenis ei ole ta kunagi elanud, nõnda et sealsed elanikud teda ei tunne ja teda üles otsida ei wõinud.

Kaugemalt riigist.

Peterburist. Abiraha wäljarändajatele. Sõjawäe ministerium andis Tomski kuberneri kätte 20.000 rubla, mis selleks otstarbeks on määratud, et Siberisse asumatele wäljarändajatele arstlist abi anda ja häda korral neile ka toitu muretseda.

— **Walijate nimekirjadest wälja jäetud isikute protestid.** Wiimaste päewade jooksul on siseministe asjade ministeriumisse wäga mitmelt poolt kuberneride ja kreisi walimise-komisjonide käest protestisi tulnud, mida mõisate rentnikud ja walitsejad selle üle sisse on annud, et neid ilma seadusliku põhjuseta walijate nimekirjadest wälja on jäetud. Nende protestide kohta on siseministe asjade minister 9. skp. kuberneridele järgmise ringkirja saatnud: „kuulutage kõikidele walimise-komisjonidele, et mõisate rentnikud ja walitsejad ei wõi mitte riigiwolikogu walimiste-seaduse 22. punkti põhjal mõisate omanikkude waranduslikust tsensusest osa saada, kui omanikud seljamal puhul juba selle tsensuse põhjal walijate nimekirjadesse ülesse on wõetud.

— **Walimise-õiguslikte tööliste nimekirjade kokkuseadmine** sünnitab Peterburis linnawalitsusele suuri raskusi. Paljud töölised on juba ennemalt kui korteripidajad nimekirjadesse ülesse wõetud, nüüd pole neil aga senati seletuste tagajärjel enam õigust korteripidajate seas walida ja tulewad nimekirjadest wälja heita. Sellepärast on linnawalitsus omale wabrikutest tööliste nimekirjad nõudnud ja seab nende järele iseäralised tööliste-nimekirjad kokku. Nende nimekirjadega tahetakse pärast üleüldiseid walijate nimekirjasid wõrrelda ja tööliste nimed teiste korteri-pidajate omade hulgast maha kustutada. Linnawalitsuses arwatakse, et nõnda wiisi suur hulk nimesid üleüldisest nimekirjast wälja langeb.

— **Wana-usuliste kirikuriistad ja pühad kujud.** Siseministe asjade ministri kõigealamlisema ettepaneku peale on kõigekõrgemalt luba antud wanausulistele nende kirikuriistad ja pühad kujud, mis waremalt nende käest ära oliwad wõetud ja senini ministeriumi juures olewas iseäralises arhiwis alal hoiti, tagasi anda. Et aga ministeriumi kirjakogus enam mingisuguseid teateid olemas ei ole, kelle käest nimelt need asjad ära on wõetud, siis on asjade wäljajagamine iseäralise komisjoni kätte antud, mille juhatajaks üleüldiste asjade departemangu direktor, tõsine riiginõunik A. T. Arbusow on nimetatud. Wäljajagatawaid asju on ministeeriumis kaunikene kogu olemas, nende seas mitmed kõrgehinnalised pühad kujud.

— **Soomemaale põgenenud endised riigiwolikogu liikmed.** Soomemaale tegewusesse saadetud salapolitseinikud on politsei departemangule teatanud, et kõik endised riigiwolikogu liikmed, kes töö-erakonna juurde oliwad ühinenud ja wiimasel ajal tagakiusamiste kartusel Soomes peidus oliwad, on nüüd Stokholmi läinud. Seljamal puhul on kõik sotsial-demokratliste ja sotsial-rewolutsionliste parteide juhid, kes ka Soomemaal senini warjupaika oliwad leidnud, Helwetsiasse ära sõitnud.

Lubnõist. Luhtaläinud kaebtus. Lubnõi linnakese „tõsiste Wene inimeste ühisuse" komitee esimehe abikaasa Jassinskaja sõitis oktobrikuu wiimastel päewadel raudteel 2. klassis Kiewist Lubnõisse. Tema wastu istusiwad kaks meesterahwast, ühel nendest oli kohtu-uurija müts peas. Kui meesterahwad isekeskis praeguste politikaliste sündmuste kohta juttu hakkasiwad ajama ja see meesterahwas, kellel kohtu-uurija müts peas oli, käremeelsete parteide tegewust heaks kiitis, hüppas proua Jassinskaja oma istmelt järsku üles ja hüüdis rääkijale: „teie olete häbemata, olete nurjatu!" Wagunis sündis segadus, ja mõlemad meesterahwad pidiwad wagunist lahkuma.

Sellel wäikesel juhtumisel oliwad aga õige iseäralised ja ootamata tagajärjed. Kui Jassinskaja mees, endine professor, naise juttu ülemal kirjeldatud sündmuse kohta kuulis, tõttas ta wiibimata Lubnõi isprawnikule teatama, et Poltawa ringkonna-kohtu prokuröri abiline N. rewolutsionär on, tema abikaasa olla kuulnud, kui see ühe teise meesterahwaga rääkis, et ta Lubnõi isprawnikku ära tahab tappa jne. See teada-andmine saadeti ametlikult tarwilisesse kohta edasi, kuid selle juures selgus aga, et proua Jassinskaja jutt täiesti wale peal põhjeneb ja et meesterahwas, kellel kohtuniku kübar peas oli, sugugi kohtunik ei olnud, waid et ta selle kübara üsna juhtumisi pähe oli pannud.

Terwe loo tagajärg on aga see, et prokuratura proua Jassinskaja walekaebtuse pärast kaela-kohtulisele wastutusele wõtab.

Orelist. Oreli-Riia raudtee ülema ringkiri ja riigiwolikogu walimised. Nimetatud raudtee ülem Taragan on ringkirja teel kõikidele oma all olewatele ametnikkudele kõwasti ära keelanud, et nad 4. nowembrist peale ühe nädala jooksul kuhugile kodust wälja minna ei tohtinud, kuna nende üle, kes sel päewal ametipuhkusel oma teenistuse kohast ära oliwad, temale teadust pidi antma. Selle käsuga tahtnud hoolas tee-ülem raudtee ametnikkudele wõimaluse teha riigiwolikogu walimistest osa wõtta, sest walijate nimekirjade kokkuseadmine ja nimede üleeandmine oli just nende päewade sees. Raudtee ametnikud on oma kodanliste õiguste kitsendamise pärast wäga ärewil.

Smolenskist. Kas see pole wahest eksitus? küsib „Smol. Westnik" järgmise juhtumise kohta, mis Smolenskis 6. nowembri kp. päewakorral olnud:

Kohalise arsti Rosenfeldti korterisse oliwad mõned tema tuttawad kokku tulnud. Korraga ilmus politsei, otsis kõik koosolijad läbi, ei leidnud aga midagi. Nimed kirjutati ülesse. Järgmisel päewal andis kuberner käsu, 4 meest nendest, kes Rosefeldti korteris olnud, teenistuse kohtade pealt lahti lasta. Peale selle teatati Moskwa õpekonna kuratorile, et realkooli kooliõpetaja hr. Pleiner (kes ka Rosenfeldti pool oli olnud) ametist ära tuleks heita. Teised tohtri wõerad sattusiwad puhas „sandarmi walitsuse hoole alla". Läbiotsimise ja selle tagajärgede põhjuseks olnud, nagu arwatakse, sandarmide kahtlustamine, et arst Rosefeldt ja tema maja wõerad sotsial-demokratia partei liikmed olla.

Bolhowi kreisist. Piinamiseurgas. „Orlowski Westnik" teatab, et Bolhowi kreisi 3. jaoskonna stanowoi pristawi kantselei kohutawaks piinamiseurkaks olla muutunud, ja mitte üksgi wang, kes pristawi kantseleist läbi peab minema, ei pease sealt muidu läbi, kui ta strasnikkude käest kõwasti peksa ei saa. Mõne päewa eest olla seal kantseleis keegi talunaisterahwas Mironõitschewa, keda wahi all Bolhowi türmi olla saadetud, „waese omaks" peksetud. Pristawi kirjutaja käsu peale kistud Mironõitschewal riided seljast ära, pandud ta põrandale pikali maha ja siis alganud metsline „omakohtu" pidamine, mida strasnikud nagaikade abil iseäralise hoolega toimetanud. Peksjate seas olnud kirjutaja ise kõige rohkem ametis: ta tallanud jaluli õnnetu naisterahwa otsas ja tonkinud teda saapakontsadega. Suur werelomp tekkinud põrandale. Wiimaks jõudnud Mironõitschewa südant-lõhestawa kisa peale naabrid õnnetule appi ja peastnud ta ära. Bolhowis pole wangimaja ülem Mironõitschewat, kes wäga nõrk olnud, oma wangimajasse wastu wõtnud, waid saatnud ta kohalisesse semstwo-haigemajasse, kus ta ka praegugi weel arstimise all on. Kirjutaja ja strasnikud pole senini weel wägiwalla tarwitamise pärast kohtu alla antud.

Tiflisist. Kohutawad korralageduse teod. „Stranale" kirjutatakse Tiflisist kohutawast kuritööst, mis seal 26. oktobril s. a. ilma mingisuguse nähtawa otstarbeta toime olla pandud. Nimetatud päewa õhtul olnud kohalises klubis heategewaks otstarbeks kontsert, mis klubisse hulgana rahwast kokku meelitanud. Ka klubi uste ees ulitsal olnud palju inimesi koos. Korraga plahwatanud rahwa-salga lähidal pomm, mida teadmata kuri käsi oli wisanud. Plahwatuse tagajärjel saiwad sealsamas surma keegi noor üliõpilane, kes oma were sees maas lamades asjata arsti-abi järele kisendas, küünla müüja poisikene ja tähtsa Wene „keelatud" kirjaniku Flerowski tütar. Haigemajades wisklewad surmawalus weel kümmekond inimesi — igasugusest suguist ja seisusest ning igasuguste ilmawaadetega. Ainult see on nendel ühine — et nad keegi ei tea, mispärast nad peawad kannatama. Harilisi pommiwiskajate märgilaudu — politsei-ametnikkusid oli kannatajate seas kõigest kaks, ja needgi oliwad ainult juhtumise kombel õnnetuse kohale sattunud. — 28. oktobril pani jällegi pommi lõhkemine terwe Tiflisi linna wärisema. Seekord oli aga kuriteos peenikeselt läbimõeldud plaan selgesti näha: 6 jaoskonna pristaw oli hiljuti ilma nimeta kirja saanud, milles temale salatrükikoja üle teatati. Pristaw olnud auahne mees, kes tähtsaks tahtnud saada. Ta pole saadud kirjast oma ülemusele sõnagi lausunud ja läinud üksinda trükikoda taga otsima. Ta leidnud kättejuhatatud maja üsna kerge waewaga ülesse, pannud soldatid wahiks ümber maja ja läinud ise oma ustawa linnawahi saatel maja sisse. Maja olnud elanikkudest täiesti tühi. Ühes kambris olnudgi terwe hunnik proklamatsionisid ja nende all — kunstlikult ülesseatud põrgumasin, mis sel silmapilgul, kui pristaw läbiotsimist oli alganud, koleda jõuga lõhkenud. Imeliku juhtumise läbi pole põrgumasina killud kedagi haawanud. Terwe maja aga on sootumaks ära lõhutud ja kõik juures olijad ametnikud saanud kokkulangewa maja rusude all surma. Paljud inimesed saiwad põrgumasina lõhkemise jõul õhku paisatud telliskiwide ja katusetükkide läbi haawatud.

See oli tänawu sügisel juba teine kord, kus politsei nõudawiisi wale teadaandmise abil lõksu oli meelitatud.

Siberist. Haruldane wiirastus Taga-Baikali raudteel. Taga-Baikali raudtee käib oma „silma-moondamistega" ja „kunsti-tükkidega" wiisiti ka kõige kuulsamatest taskukunstnikkudest üle. Nii saadetud 14. oktobril nimetatud raudtee prahi-wagunite hoowi peale wagun õuntega. Kaalumehed wõtnud wagunil plommid küljest ära ja teinud ta lahti ning... hakanud ehmatuse pärast risti ette lööma, sest wagunis oliwad õunad korraga surnukirstuks muutnud, millel ka surnukeha sees ei puudunud. Nagu puusärgi peal olewatest leinamärkidest ja wannikute pealkirjadest näha, hingab temas keegi polkownik, kes juba 1905. a. saadik surnust peast ühest kohast teise reisib.

Päewa-sündmused.

Surmanuhtluse alla on mõistetud: Warssawis Schmigelski strasniku tapmise pärast, Moskwas Hanschin rööwimise pärast. Warssawis jättis ülem sõjakohus surmalemõistetud kaebealuste Spitalniku, Posneri, Stachowi ja Bankowski kassatsionikaebtuse tähele panemata. Neid süüdistatakse pristawi abilise ja linnawahi tapmises. — Goris lasti politsei pristawi peale ja haawati teda raskesti. — Warssawis andis salk rewolutsionärisid linnawahtide peale rewolwritest koguuld, mis läbi kolm linnawahti haawata saiwad. Sealsamas tungisiwad kolm alaealist noormeest kooliõpetaja Dombrowski kallale ja haawasiwad teda rewolwripaukudega. Tiflisis on Taga-Kaukasia raudteede ülem Berndt raskesti haawatud. Tiflisi kohtupalatis tuleb lähemate päewade sees Iwani ja Michail Sulhinobide asi arutamisele, kellede juurest läbiotsimisel 129 pommi leiti. — Kroonlinnas hakkas sõjakohus nende 800 madruse kohtu-asja arutama, keda mässust osawõtmises süüdistatakse. — Moskwa kohtupalat mõistis sotsial-demokr. ajalehe „Borba" toimetaja S. A. Skirmunti kolmeks aastaks kindlusesse wangi. — Odessas on kohalised walgekaarde wõi tõsistest Wene inimestest kokkuseatud „korra-kaitsejate" salga mehed üliõpilasi ja nais-kursistisi peksma hakanud. Üleõpilased on koosoleku ära pidanud ja otsuseks teinud, ennast tegelikult kaitsma hakata. Professorite nõukogu otsustas, kohaliste sõjawäe ülemate käest nõuda, et nad üliõpilaste kaitseks midagi ette wõtaks. Kindral Kaulbars awaldas professorite saatkonnale, et ta ühe „tõsise Wene inimese" üliõpilaste rüüstamise pärast sõjawäljakohtu kätte annab. — Moskwas keelati rahwawabaduse (kost.-dem.) partei osakondade koosolekud ära. — Grodno ringkonnakohtus oli kohtu prokurori ja kohtu koosolekust osawõtjate wannutatud meeste wahel wäikene wahejuhtumine: prokuror tähendas oma kõnes, et wannutatud mehed kurjategijaid kaitsewat. Wannutatud mehed pidasiwad seda oma laimamiseks ja nõudsiwad, et prokuror oma sõnad tagasi wõtaks, mida ka prokuror awalikult oli sunnitud tegema. — Lodsis on suurem osa wabrikutest oma tegewuse ära lõpetanud. Mõni päew tagasi oli seal tööliste ja kasakate wahel kokkupõrkamine; kolm naisterahwast on haawatud. — Jaroslawis hakkasiwad 2000 töölist streikima. Nad nõuawad oma wiie wangiwõetud seltsimehe wabakslaskmist. Suur salk sõjariistus isikuid tungis „Rõschko" raudtee jaama kallale. — Kalugas on politsei sotsial-rewolutsionäride raamatukogu üles leidnud. — Tweris wõeti keegi majaperenaine Sudakowa kinni, kelle juurest sotsial-rewolutsionäride partei pitsar ja hulk peidetud sõjariistu leiti.

Politika ringwaatus ja wäljamaa sündmused.

Norramaalt.

Norramaa soowib, et teda erapooletuks riigiks tunnistataks.

1855. aastal tunnistati Norramaa Prantsuse-Inglise lepingu järele erapooletuks riigiks. Nagu „Times" teatab, soowib Norramaa, et seda lepingut nüüd uuendataks. Leht tähendab selle juurde, et kui Europa suurriigid kord kolm Skandinawia kuningriiki erapooletuteks tunnistasiwad, siis wõiks ka Taanimaa loota, et kauaoodetud ühisus Taani, Rootsi ja Norramaa wahel maksma saaks pandud. Taani kuninga külaskäigud Stockholmis ja Berliinis arwatakse nende ühiste plaanidega ühendusse seiswat.

Belgiast.

Meeleawaldus koolisunduse heaks.

Juba ammugi töötawad Belgia sotsialistid suusõnal ja sulega üleüldise koolisunduse heaks ja näitawad, kui kaugele Belgia oma kirjaoskajate arwu poolest nendest maadest maha on jäänud, kus koolisundus juba ligi on seatud. 18. (5.) nowembril paniwad sotsialistid Brüsseli linnapea de Moti wastutusel suurepärase meeleawalduse ulitsal toime. Rongkäik, millest 800 ühisust (umbes 60,000 inimest) osa wõtsiwad, liikus sotsialistide juhatusel läbi tähtsamate Brüsseli ulitsate. Linnapeale anti märgukiri 200,000 allkirjaga ära. Peeti mitu kõnet, milles koolisunduse maksmapanemist nõuti. Linnapea wastas, et ta meeleawaldajate nõudmistega täiesti nõus on ja lubas märgukirja parlamendile edasi anda.

Prantsusemaalt.

Prantsuse tööministerium.

Clemenceau ministeriumi esimene tähtsam samm oli tööministeriumi asutamine. Nagu Pariisi tööameti (l'Office du Travail) direktor Picquenard „Courier Europeen'is" seletab, ei ole radikalne ministerium tööministeriumi asutamisega õieti midagi uut loonud: mitmesugused ametlikud asutused, mille ülesandeks tööolude korraldamine oli, oliwad juba ennemalt mitmes ministeriumis olemas, uus on aga see mõte, et kõiki neid asutusi üheks ministeriumiks ühendada tahetakse. Tööministeriumi asutamine jääb siis ikkagi wäga tähtsaks sündmuseks Prantsuse tööliste liikumises ja politikalises elus.

Huwitaw on selle juures meelde tuletada, kuidas Prantsuse seadused alles 60 aasta eest töölise peale waatasiwad. Töölist peeti siis alamaks ja kardetawaks olewuseks. Seaduseandjad mõtlesiwad ainult selle peale, kuidas seltskonda töölise eest kaitsta. Riigis waltses nende arwamise järele ainult siis kord ja rahu, kui tööline oma tööpingi juures seisis. Tööline pidi iga ametniku nõudmise peale tunnistuse ette näitama, et ta praegu ametis on, ehk töö juurest tuleb. Töölise tööraamat oli ühtlasi ka tema pass ja ilma selleta oli ta ümberhulkuja, kelle kohta teatud seaduse paragrahwid olemas oliwad. Kui tööline Pariisi sõitis, pidi ta oma tööraamatu (livret) kaheksa päewa jooksul politsei präfektile ette näitama. Üleüldse käis seadus töölistega nagu wangidega ümber, keda ülem politsei-walitsus aga oma wastutuse all wangimajast wabastanud on. Selle wastu wõtsiwad aga seadused peremehed (les maîtres) täiesti oma kaitse alla. Kui töölised oma tööandjate wastu kohtu ees kaebtust tõstsiwad, siis oli juba ette teada, et otsus tööandjate kasuks saab tehtud: peremeeste käest ei nõutud ju muud kui nende oma suusõnalist tunnistust. Töölistele keelas aga trahwiseadus ära üksteisega ühendusesse astuda, et omale paremaid tööpalkasi nõuda, olgu see rahulisel läbirääkimise ehk streikimise teel. Isegi wastastikku abiandmiseks ei tohtinud töölised ilma administratsioni loata mingisuguseid ühisusi asutada.

Tööliste majanduslise wabastamise eel käis nende politikaline wabastamine. Peale 1848 aasta rewolutsioni pandi üleüldine healeõigus maksma, sellega tunnistati töölised seaduse ees oma tööandjatega üheõiguslisteks ja kadusiwad siis ka kõik need määrused, mis töölisi peremeeste omawoli alla heitsiwad, seaduste kogust ära. Selle peale waatamata anti aga alles 1884. aastal seadus wälja, mis töölistele õiguse annab, sündikatisi asutada ja 1898. aasta seaduse järele wõiwad töölised wastastikku abiandmiseks ühisustesse astuda. 1890. aasta seadus kaotas sunduslikud tööraamatud ära.

Selsamal ajal, kui tööliste orjapõlwe wiimased jäänused ära kaotati, hakati ka seadusi wälja andma, mis töölist tööpuuduse, õnnetuste ja töö juures saadud õnnetuste wastu kaitsesiwad ja töölisele, kelle ainukene warandus tema tööjõud on, õnnetuste, wigastuste ja waranduse puhul abi muretsesiwad. Wiimase kolmekümne aasta jooksul on niisuguseid seadusi juba hulk wälja antud, wiimane — pühapäewa rahu seadus pandi alles kahe kuu eest maksma. Riikline tööliste eest hoolitsemine awaldab ennast abiandmises tööliste wastastikku abiandmise kassadele, spetsial-kursustele, pajuki-kassadele jne.

Nende seaduste ja abiandmiste täidesaatjad oliwad ametlikud asutused mitmes ministeriumis. Alles 1891. aastal organiseeriti Prantsusemaal üks ametikoht, kelle ülesandeks ainult tööliste küsimuste uurimine ja arutamine oli, nõndanimetatud tööamet (Office du Travail). Esialgul oli see lihtsalt statistika ja teadete kogumise büroo, sai aga pärastpoole päris administratiwliseks asutuseks. Sellest tööbüroost on õieti praegune tööministerium wälja kaswanud. Iseseiswa tööministeriumi asutamine näitab, et arusaamine tööliste küsimuse tähtsusest kaswanud on ja et walitsus tulewase tööriigi ettewalmistamiseks omalt poolt kaasa aidata tahab.

Lõuna-Afrikast

Buride mäss on lõppenud.

Ühes kokkupõrkamises inglastega wõeti mässajate buride juht Ferreira wangi ja sellega on ka wäikese käputäie mässajate katse, uut sõda inglaste wastu üles õhutada, täiesti nurja läinud. Kui wäike buride pealinna jõud oli, on sellest näha, et otsustawast lahingust ainult 15 Inglise ratsaküti osa wõtsiwad. Ka Ferreira abiline Pericher on wangi wõetud. Mässujuhtide üle peetakse Kapimaal kohut ja neid ootab wistest raske karistus.

Elukaja.

Kooli kohtus.

Wemblas [illegible]

Üks oktoobrikuu päew.

Wembla kooliõpetajad, koolivanemad ja abiõpetajad on kohaliku [illegible] kihelkonna teenimaja kokku tulnud. Kirikuraamatute järele antakse neile eestulewa [illegible] koolilaste nimed teada, — nende, kes koolitalisteks saawad. Kooliõpetajad märgiwad igaüks oma ringkonna laste nimed üles, kuna koolivanemad ja abiõpetajad seda peawad märgitama, kas lapsed weel endises elukohas on, wõi on kuhugile teisale elama asunud.

Nimede lugemine läheb igawalt; üle [illegible] laste maja „üles leida." Koolivanemad ja abiõpetajad käiwad wahetewahel õues suitsetamas. Kõik ootawad igawa töö lõppu. Kooliõpetajad sellepärast, et ehk Tolmu trahteris halja peale korw õlut „kokku lapida," kaugelt tulnud mehed — et õpetaja perekonna [illegible] täis süia. On ju eneagi [illegible] olnud.

Wiimaks — lõpp!

Pastor lõpetab töö, soowib kooliõpetajatele nende töö [illegible] õnne ja kutsub kõik lõunalauale.

Kepila kooliõpetajale tuleb pastori kutse perekonda meelde, kus minewa aasta lõunasöögil ta lauanaaber [illegible] mõjul temale [illegible] marjasuppi [illegible] püksite peale walas. Ta waatab oma uue püksite peale ja — ohkab.

See ohkamine tõmbab pastori tähelepanemise Kepila kooliõpetaja peale ja ta räägib midagi temale. Ta räägib:

„Meie armsad hinged, ei oleks mul üldisel teile midagi öelda. Ainult selle, et mas Kepila koolimeistri, pean ma teda ära keelama, et ta oma koolimajas neid tantsu-pidusid ei peaks. Riiuguste hüppamise ja kargamise pidudega saadab ta noori hingi hukatusse, kuna tema hool peaks olema, neid õnnistusele juhatada."

Kepila kooliõpetaja tarwis selle manitsuse ajal oma põhjusmõtteline segewuse lühidalt waimu silma eest mööda minna. Ja seda lõpudeks kokku wõttes wastab ta:

„Minu püüe on oma ümbruse noorele rahwale waimuwalgust pakkuda, kuna teie, õpetajad, neid endi käpa alla sabakkite surute. Kui teie arwate, et koolimajas tantsida ei sünni, siis teadke, et gümnaasiumite ja linnakoolide ruumides tantsupidud harilised asjad on; miks ei peaks need meie koolimajades kõlbama? Mina küll ei olegi tantsu-õhtuid pidanud, waid pidusid näitemängude ja lauludega, kus tantsu harwasti on ette tulnud. Arwan kindlasti, et see lõbu rahwale kasulikum on kui, näituseks, teie igal kual peetawad jutlused Kapa alewis, millega teie rahwa seas just joomisi ja kõlwatust edendate. Sadanded tulewad kokku, mõnikümmend tuleb teie jutlusele, suurem hulk walgub joomakohtadesse. Tagajärgedeks on kaklemised ja inetumad teod. Mindagi on harilikult Kapa alewi jutluse-pühadel joodikud rüüstanud, nii et lauku harjutusi neil pühadel wõimata on pidada... Waadake, niisugused on teie jutluste kaudsed tagajärjed."

Puna ja kahwatus wahetawad endid pastori palgel. Ta surub isegi ägeduse maha ja ei wasta enam midagi. On ju pärast lõunat nõndanimetatud „kihelkonna koolikohus". Seal on mõisnikkude seast walitud koolikonwendi liikmed kohtunikkudeks ja õpetaja on protokolli kirjutajaks. See „kohus" peetakse kinniste uste taga, seal on aega Kepila kooliõpetaja seest pahareti wälja põrutada. Siin, teiste ees, on waidlus raske, pealegi märkab waimulik, et suurem osa kooliõpetajatest Kepila kooliõpetaja kõnest üsna waimustatud on. Ta keerab minema, kalle kõlawad heaks kiitwad hüüded tema järele: „Tubli, Kepila, tubli! Sa ütlesid seda, mida meie pole julgenud. See on ju tõsi!"

Lõunasöök on möödas. Seda anti seekord awarawas ruumis. Kepila kooliõpetajat ei olnud lõunal. Wist kartis jälle pükste pärast...

Paar tähtsuseta seletust „koolikohtu" poolt ja siis kutsuti Kepila kooliõpetaja ette. Et „kohus" kaunis hea „rõhuga" kõneles, siis koitsiwad sõnad ka teiste kooliõpetajate kõrwu.

Koolikohus andis Kepila kooliõpetajale esmalt isalikult nõu, ainult laste koolitamise peale rõhku panna ja pidud pidudeks jätta. Kooliõpetaja wastas:

„Kui rahwa kokkutulek nii paha on, ega ma siis laupäewa-õhtusid lugemisetundisi ka ei pea."

Protokoli kirjutaja: „Jah, kui ja lugemisetundi ei wiitsi pidada, siis ma nimetan külast ühe auja mehe, kes laupäewa õhtul ette loeb."

Kooliõpetaja: „Teie arwate, et ainult lugejad ja lugemisetunnid wõiwad rahwa silmi selgitada. Mina aga kinnitan — kui soowite, siis näituste waral — et just meie küla ettelugejate lapsed kõige rohkem ülekäte läinud on, nii et nad omastele ja wõeraste külinaks on."

Üks koolikohtu liige: „Mina palju ei räägi, aga koolikohus tantsida ei luba. Ei luba, ei luba!..." (Põrutab rusikaga wastu lauda).

Kooliõpetaja: „Ma olen juba kaheksa aastad kooliõpetaja olnud, kuid koolikohut näen ma esimest korda ja seda peetakse ainult siin kihelkonnas. Mina aga muud ülemust ei ole senini ajani enesel teadnud olewat, kui koolide inspektori; tema on ka mulle koolimajas pidudepidamiseks luba annud."

Teine koolikohtu liige: „See kõik ei aita! Seadus ei luba!"

„Seadus, seadus!... Ma tahaksin teada, kui seaduslik see tänanegi koolikohus teil siin on..."

Protokoli kirjutaja tähendab taja midagi kohtuliikmele. See näitab käega: Kepila kooliõpetaja wõib minna.

Ja ta lahkub „kohtu" eest.

Ametiwennad wõtawad teda eeskojas kui päewakangelast wastu... aga mine tea, mis tulewik toob?...

Tallinna sõnumed.

Senati seletused linna omawalitsuse asjus. Senat on seletanud, et linnawolikogude kaebtused kubermangu linnaasjade komisjonide otsuste peale, milledes need wolikogu walmistatud sunduslisi määrusid mitte ei kinnita, mitte senatisse ei tule sisse anda, waid siseministeeriumi asjade ministrile.

— Walitsew senat on seletanud, et kõigil nendel juhtumistel, kui linna omawalitsuse korraldused seaduses määratud wõimupiiridesse jääwad, kuigi need määrused ja korraldused eraisikute kohustesse ja õigustesse puutuwad, ei wõi kuberner muidu seda asja kubermangu komisjoni arutamise alla anda, kui keegi eraisik, kellesse asi puutub, seda ise ei palu.

Kinniwõtmine. Pristaw parun Wolf on laupäewa öösel wastu pühapäewa ühest tapamaja ligidal olewast majast 11 inimest sõjawäe abil wangi wõtnud. Kinniwõetute seas on ka üks naisterahwas.

Tuletõrjujate aurupritside kolonne pidustas laupäewa õhtul pritsimaja saalis oma 25-aastast kestwuse juubelit.

Elamise luba. Siseministeeriumi asjade minister on inshenerile Tulujakowile ja Gudobajchewile ja Dimitri ja Olga Gribanowile luba annud, peale Peterburi ja Moskwa linna ja Baltimaa, igalpool elada. Nad jääwad kuni 10. januarini 1908 politsei ülewaatuse alla.

Tänuawaldus. Kõiki neid ajalehtede toimetusi, kes meie silmaringi laiendamise eest on murelsenud, täname nende lahkuse eest.

Tallinna linnakooli juures olewatest pädagogika kursustest osawõtjad.

Paide nekrutite telegrammi asjus. Eesti kubermangu wäeteenistuse komisjoni poolt on Eestimaa kuberneri käsul meile Paide nekrutite telegramm ja tema peale saadud wastus awaldamiseks saadetud. Et telegramm kui ka wastus juba meie lehes on ilmunud, siis ei hakka neid uuesti tooma.

Metallitööliste nõukogu kõiki liikmeid palutakse kesknädalal 15. now. kell 8 õhtu tööta tööliste büroo ruumidesse ilmuda. Palutakse nii hästi wabrikutes walitud kui ka wanu komisjoni liikmeid ja rewidentisi tulla. Ärgu siis keegi ilmumata jäägu. Ajutine büroo.

Ajutine puutööliste ühisuse komitee annab teada, et puutööliste ühisuse liikmete koosolek 15. nowembril „Estonias" ära peetakse. Koosoleku algus kell 10 hommikul: kella 8—10 enne koosolekut wõetakse uusi liikmeid wastu. Soowida oleks, et koosolekust õige rohkel arwul osa wõetaks.

S. **Tallinna leiwategijate ühisuse koosolekul** 12. skp. karskuse-kuratoriumis oli tähtjamaks läbirääkimise-aineks rukki jäme- ja peenleiwa walmistamise asi. Wastastikku rääkimistel ei tahtnud kuidagi selguda, mispärast rukki jäme- ja peenleib sagedasti ilma maitseta, wiha ja kibehapu jääb, kuna omeiigi nendest jahudest, mis Tallinnas jahuweskid walmistawat, maal igal pool head leiba tehtakse. Näituseks tähendas esimees hr. Simm, et Ch. Rotermanni ärist ostetud jahudest Kolga ranna peredes ja Kohila mõisa moonakate majas üllemata head leiba olla leitud, kelle wastu ühegi Tallinna leiwategija leib oma headusega wõistelda ei wõi. — Selle peale tähendati, et leiwa headuse küsimus esiteks „äri saladus" olla ja teiseks „wõida niisugust leiba ka Tallinnas walmistada, kui aga seltskond seda hinda maksaks, mis töö ära tasuks." — Peenleiwa walmistamine tarwitada hoolast tööd, nii et sellega kõik leiwategijad mitte walmis ei saada ja olla praeguse halwa jahu (püüli, pöögli) tõttu tõpmata raske head peenleiba walmistada. Siisgi wõida pikaldase aja ja kõige suurema hoolsusega kaunis head peenleiba teha, aga kitsade tööruumide pärast ei wõida mitte nii pikalt aega anda, kui peenleiwa hapnemine tarwitab, sest et iga päew oma jagu tarwis olla kaubale jaata. Esimees hr. Simm soowis, et tulewal koosolekul keegi tegelik leiwategija jäme- ja peenleiwa tegemise kohta kõne kujul juhatust annaks, sest ühisuse peasihi olla leiwategemise paremale järjele tõstmine.

Hr. Stalinsky ettepanek, osatähtede näol ühisuse kapitali kaswatada, leidis kõikide poolt tahket wastuwõtmist ja anti eestseisuse hooleks ligemas tulewikus osatähed walmis teha lasta. Koosolijatest liikmetest lubasiwad 700 rbl. wäärtuses ehk, kui tarwis, weel suurema summa eest osatähti lunastada. Leiwa hinnad määrati 15. now. arwates: 10 ℔ rukki jämeleib 23 k., niisama raske peenleib ja sepik 40 kop. Sai, esimene sort 5 ℔ 25 kop. Teist sorti saia mitte sugugi teha.

Kõigiti rõõmustaw on, et leiwategijad leiwa headuse küsimuse kõnesse on wõtnud. Kui keegi siin tõesti head leiba tegema hakkaks, niisugust, nagu mõnikord maal maitseda saab, oma jagu saaks neid ikka leiduma, kes sarnase hea leiwa eest tarwilikult kõrgemat hinda maksaksiwad. Tehku mõni suurem leiwa-äri esiti ainult wähesel wiisil katset, teatagu awalikult, hinnamaksjaid saab ta leidma.

Peterburi kohtupalat Tallinnas. Peterburi kohtupalati wäljasõidu osakond oli 13. nowembril Tallinnas. Kohtu kokkuseade esimeheks oli Grödinger, süüdistajaks prokurör Balls. Arutusel oliwad mitu huwitawat ja suurema tähtsusega asja, nagu kinnipandud „Uue aja" toimetaja M. Neumanni ja trükikojaomaniku M. Schifferi süüteo asjad, Maieri keemiawabriku juures streigi puhul 1905 aastal kokku põrkamine sõjawäega jne.

Esimesena tuli arutusele proklamatsionide leidmise lugu. Kuidas ajalehed omal ajal teatasiwad, leiti minewal suwel, 10 julil 1906 Juuru walla liikme, kingsepp Maksim Raua korterist Juhkentali uulitsal üle 700 eksemplari walmistehtud proklamatsionisid Eesti ja Wene keeles. Üleskutsed oliwad kolme jeltsi. Ühel osal oli pealkirjaks „Wennad töölised", teine osa oli raudtee töölistele ja kolmas osa soldatitele määratud. Soldatitele määratud proklamatsionides kutsuti soldatisi üles mitte enam nende werehimuliste timukate käsku täitma ja ülemuse käsu peale oma wendade ja õdede peale laskma. Ka teistes proklamatsionides kutsuti kõiki töölisi ühinema, et isewalitsuse wõimu murda. Allkirjaks oli sotsialdemokratia partei komitee. Peale üleskutsete leiti ka hektograferimise segu kingsepa töölaua alt.

Raud ise seletas kohtu ees, et keegi tundmata mees kinnise kotiga nimetatud asjad tema hoida annud. Tema ei ole eesti teadnudgi, mis seal sees oli. Alles hiljem, kui mõne enam kotise järele ei tulnud, wõtnud ta asjad wälja. Hektograferimise segu tarwitanud tema saabaste puhastamiseks. Kaebtusealust kaitses adwokat Bulat.

Kohus mõistis M. Raua riigiwastalises kuriöös süüdlaseks ja 1½ aastaks kindluse wangi.

Maieri wabriku streigi asja arutati kindral-kuberneri käsul kinniste uste taga. Niisama ka Schifferi asja. Kinniste uste taga mõistetawate asjade arutamisest wõtsiwad ka seisustesaadikud osa. Seisuste esimiehuks oliwad Tallinna linnapea W. Lender, mõisnikkude peamees parun Tellingshausen ja üks wallawanem. Wallawanemaid oli kogumi 3 meest linna käijutatud, et aga nende seast ükski Wene keelt ei mõistnud, saadeti nad koju tagasi.

Trükikoja-omaniku Schifferi protsess. Minewal aastal rahutuste ajal oliwad mõned inimesed hr. Schifferi trükikotta tulnud ja seal umbes oma wõliga proklamatsionisid trükkinud, millede sisu seaduslikku korra wastu käinud. Proklamatsionid laotatud rahwa sekki wälja. Politsei tõstis Schifferi peale kaebtuse trahwiseaduse §§ 128. ja 129. põhjal. Esmasp. 13. now. oli see asi ringkonna-kohtus ees. Kaebtusealust kaitsesiwad adwokadid Bulat ja Sinowjew Peterburist. Kaitsjad kui ka asjaolud sihtisiwad selle peale wälja, et kõnesolewal trükkimise ajal walitsuse mõiste ja kindlus näwas segatud olema ja et manifesti läbi oli trükiwabadus lubatud. Kohus mõistis siis kaebealuse täiesti priiks.

Tallinna Eesti rahwahariduse seltsi liikmete seas liigub mõte, iseäralist kirjanduse osakonda asutada, mille ülesandeks jääks, hariduse laialilaotamist Eesti rahwa seas trükisõna abil edendada. Ligemaleks ettewõtteks oleks, nagu pühapäewal ärapeetud koosolekul selgus, teaduslise ajalehe ja õpetliste raamatute wäljaandmine, Eesti keeles ilmuwate raamatute korralik arwustamine ja läbiwaatamine ja raamatukogude asutamise edendamine. Ajakiri („Kool ja kodu", mille kohta herra E. Peterson ajalehtedes üleskutse awaldas) ilmuks wist kaks korda kuus ja sisaldaks peaasjalisest: kirjanduslisi ringwaateid, raamatute arwustusi ja teateid, juhatusi raamatute ja õpeabinõude walimiseks iseõppimisel, kaswatusteadlisi juhatusi, teateid haridusseltside elust jne. Igasugune teaduslik ja õpetlik materjal, millel kestaw wäärtus, mahutataks iseäralistesse raamatutesse, mis lehe kaasandena laiali saadetaks. Iseõppimist ja raamatukogude asutamist mõteldakse sellega edendada, et igast teaduse-waldast sündsaid raamatuid Eesti kui ka muudes keeltes kätte juhatatakse; raamatukogudele ja lugemise ringkondadele walmistataks eeskujulisi nimekirjasi jne. Tarwilik oleks ka seltsi juurde eeskujulist raamatukogu asutada ja muud. — Tööd leiduks osakonnale küll. Saab aga näha, kuidas seltsi peakoosolek 26. skp. asja peale waatab.

Kirikulaulu edendamiseks on Tallinnas iseseisaw ühisus asumas. Põhjuskirjad on juba kinnitusele saadetud. Ühisus alustab esmalt meie linnas tööd, tahab aga, niipea kui siin jalad maha saab, ka teiste linnade ja maakoguduste kirikukoorisi oma ligi tõmmata.

Karskusekuratoriumil oli laupäewal udupiltide näitus, esimene käesolewal aastal, ja nimelt õige uduste piltidega. Põhjuseks oli see, et täielisem walgustuse-aine, mis juba paari kuu eest tellitud, weel kohale pole jõudnud, ja nii pidi laternal weel wiimsel silmapilgul nõrgema walguse peale seadma, mis muidugi hästi korda minna ei wõinud. Ettelugemiste juhatusel oli mõte, piltide näitust seekord hoopis ära jätta, kuid rahwas tuli kokku, ja ainumas, mis teha wõis, oli see, et peasetähtede eest maksu ei wõetud. —

Meid palutakse teatada, et ligemal korral pildid palju selgemad on.

Õpetaja Morfeldt olnud, nagu meile teatatakse, 12. nowembril Kuusalus proowijutlust pidamas. Lähemal pühal, 19. now. pidawat seal Wiljandi abiõpetaja Hesse proowijutlust. Wististi teeks Kuusalu kogudus oieti, kui tema õpetaja Mohrfeldt enesele hingekarjaseks waliks. Juba oma noorel põlwel tegi Mohrfeldt ennast mitmete kaunide kirjatöödega rahwale tuttawaks, paljudele sai ta nende kirjatöödega wististi armsaks. Need kirjatööd näitasiwad, et nende tegijal waimu, wõimu, tõearmastust ja tundlist hinge on, omadusid, milledest ükski hingekarjane waene ega ilma ei tohiks olla, aga millede omeli wäga mitmed nendest waesed on, waesed koguduse kahjuks. Mohrfeldti juures, tema kirjatööde järele arwates, ei näi seda puudust karta olema. Ometi ei tea ega tunne meie teda riiklikult. Ta on kaua aega Wenemaal Nowgorodis õpetajaks olnud. Üsna sünnis oleks siis, et tema tagasi oma sugurahwa sekka ametisse saaks. Wististi on ta seda wäärt. Ja Eesti kännust on ta ju ka tõusnud.

Rahwuswaheline photoplastikon, Kataskaewu uulitsal (hotel du Nord kõrwal) näitab sel nädalal Prantsuse Schweitsist kenamaid, tähtsamaid kohtasid ja ehitusi, iseäranis Genfist, Lausannest ja nende ümbruskonnast. Meie lagedamaa elanikkudele on iseäranis Schweitsi mägestikud orud ja järwed nende mägede wahel huwitawad ja õpetlikud waadata. Mäed, peaaegu oma loomulikus suuruses ja toredusies tõusewad wägewalt pilwetesse üles, mõne ladwas walendab ka lumi, mäekülgede peal aga näeme linnasid, ja weel nendest madalamal järwesid ja nende kaldal lehkawaid haljaid metsasid. — See näitus wältab lähema pühapäewani, siis tuleb uus waatejaostik. Rohkemat teadmist, kaunimaid tundmusi wõib iga waataja siit kaasa tuua, tähendab, kellel aga 20 kop. selle maadeteadusliku waatelõbu eest wälja anda on.

Lutri waestekool näib asutus olema, mis ligemat tähelepanemist wäärt. Kõige pealt juba sellepärast, ehk ta küll Eesti sugust linnaisade ülewaatuse ja hoolekandmise all seisab, siisgi kui täielik saksastamise asutus on. Waestekoolis on harilikult 60 kaswandikku olemas; nende hulgast aga, kes seal wiimase 10 aasta jooksul eluse astunud, ei taha wahjalt mitte kümmetgi noort inimest leida, kes ei oleks ära saksastatud. Ka wäliste õpilastega, neid on üle 150, töötatakse suure hoolega saksastamise mõttes. Harilikult kestab algus-koolides, kus lastele a-b-d kätte näidatakse, õpetus päewas kolm tundi. Lutri waeste-koolis aga neilgi 5—6 tundi. Ülemäärane aeg kulutatakse kõik Saksa keele ja meele kätte-uupimiseks. Tagaõhutajaks on koolijuhataja Rawing, kes rahwuse poolest lätlane, kuid sakslaseks ümber muudetud, ja kes nüüd kõigest jõust püüab oma õpilasi ka selle õnne osaliseks teha. Huwitawat walgust tema tegewuse peale heidab wäikene juhtumine ligemast minewikust. Kooli seaduses olewat määrus, mille järele usuõpetust lastele emakeeles anda tuleb. Herra Rawing soowib saksakeelist usuõpetust; kuid Saksa rahwusest lapsi leidub terwe asutuse kohta kõigest mõni. Mis nüüd? Herra Rawingil ei jää nõu leidmata. Ta laseb kõik need, kes mõne sõna Saksa keelt oskawad — ja asutuses, kus Saksa keel kõnekeeleks, kus Wenekeelt ainult kõrwaliseks ja Eestikeelt koguni keelatud asjaks peetakse, on kõik niisugused — ka sakslasteks kirjutada. Sellest ei ole weel küll. Tänawu suwel, mil õpekeele muutmine üleüldiselt käsil oli, awaldas herra Rawing soowi, koolis lastele emakeeles õpetust anda. Õnneks sai linna-komisjon, kelle hooleks asutuse järelewaatamine, herra Rawingi mõtetest aru ja tõrjus ta nõu tagasi — umbes nii wastates: „Meil jääb arusaamataks, mis teie oma soowiga mõtlete. Saksa keelt ei wõi teile õpekeeleks lubada, kuna õpeasutuses wäga wähe sakslasi leidub, ja Eesti õpekeelt teie muidugi ei seaks." Jäägi siis õpekeel muutmata. Tähendada oleks weel, et Lutri waeste-koolis hiljuti igat kaswandikku, kes kooli õhku Eesti keeli jututamisega rüwetada julges, nuhtlus ootas.

Muidu oleks weel nimetada ülemäära suuri wolitusi, mis herra Rawingil asutuse walitsemiseks käes on. Teised kooliõpetajad ja kooliõpetajannad on täitsa tema wõimu all: tema wõtab neid ametisse ja laseb lahti — oma tuju järele. Tänawu weel laskis ta ühe kooliõpetajanna — tubli, osawa kooliõpetajanna — ametisi lahti, sellepärast, et wiimase meeleolu ja seltskondlikud arwamised temale ei meeldi. Keegi selle wastu healt ei tõstnud. Komisjon, kes asutuse ülewaatajaks, sai sellest asjast alles siis teada, kui lugu möödas oli.

Ka muudeski asjades on herra Rawing lausa omaniku kombel talitamas — majanduslikkudes asjades, asutuse ülewalpidamise üle jne., ta tõrgub igale ametipaigale aru andmast jne. Kirjad, mis asutuse asjus wälja saadetakse, on saksakeelsed, ja ainult siis, kui need tagasi saadetakse, mis nimelt ülewaatawa komisjoni poolt mõnigi korra juhtunud, lastakse need teisel kooliõpetajal Wene keelde panna.

Nõudma peab, et Lutri waestekooli lugu selgitataks. Seda on ka loota; ja siis leidub ehk mõndagi, mis põhjalikku muutmist tarwiliseks teeb.

Laewaõnnetus. Pühapäewa hommikul jooksis tiheda udu läbi teelt kõrwale sattunud Norra aurulaew „Ala" rahnu otsa kinni. Laew on üle 800 tonni suur ja üsna uus alles. Peastelaewade abil peasteti „Ala" pühapäewa õhtuks lahti, tehti weekindlaks ja toodi Tallinna sadamasse.

Kohutaw õnnetus juhtus minewal laupäewal kella 4 ajal Tallinna metallwabrikus. Tööline Otto Kärner mõõtis lae all elektri-traatisi, kukkus sealt õnnetumal kombel alla ja kahe hooratta rihma wahele. Surm oli silmapilkne. Õnnetuma keha sai koledasti ära purustatud.

Segasõnumid.

Salakauba wedajad koerad. Praegusel ajal on piiri peal iseäranis walju järelwaatuse tagajärjel salakauba wedamine wäga suurte raskustega ühendatud, nii et „kontrabandisti" äri päris kaelamurdwaks on muutunud. Iseäranis raske on sõjariistade ja keelatud kirjanduse üle piiri toimetamine. Kuid Soomes olla, nagu „Birsh. Wed." kuuleb, kawalad „kontrabandistid" ka sellest raskusest üle saanud; nad olla hästi wäljaõpetatud koeri kontrabandi wedamiseks tarwitama hakanud.

Koerad olla selles asjas wäga osawad ja peasewad peaaegu alati tähelepanemata üle piiri. Nüüd olla aga piiriwahid aina kogemata kombel selle kawaluse jälgile saanud. Hiljuti märganud keegi ratsa-strashnik wõõrastikus koera, kes põesaste wahel peidutades edasi tagasi jooksnud ja strashnikkude ringist läbi püüdnud peaseda. Koeral olnud kaks pinewile täis topitud kotti selgas. Koer püütud kinni, ja kui kotid lahti tehti, siis leiti, et ühe sees oli browningi rewolwer ja plahwatusained, kuna teises — pakk mässusisuliji raamatuid.

Pärast seda juhtumist wõetud koerad iseäralise „kõwendatud walwusekorra" alla ja praegu peawad strashnikud salakauba wedajate koerte peale hoolega jahti.

Kuidas Wenemaal walimiste wastu walmistatakse. Ehk küll praegu weel walimiste aeg wälja pole kuulutatud, siisgi püüawad rahwajuhid juba aegsasti kõiki rattaid käima panna, et riigidumasse paremaid, rahwameelseid mehi saada. Igal pool on walimise eeltööd täies hoos, ja igal pool talitatakse neid oma moodi. Nii kirjutatakse „Russkoe Slowo" Wladimiri kubermangust „walimise-wõitluse" kohta järgmist:

„Tugewamini kui kunagi enne hoiab küla praegu maa ja wabaduse nõudmisest kinni. Seda wõib iga sammu peal näha. Kõik tagurlaste tegewus on seni mõjutaks jäänud. Ukse neid saadab küla wolikogusse, kes maa ja wabaduse nõudmises kindlad." Tagakiusamised annawad asjale uut hoogu: ta saab kui saladusliseks rahwa-asjaks, mida — maksku mis maksab — täide saata püütakse. Kelle peale liisk langeb, see peab wastu wõtma ja kannatama rahwa-asja eest. „Sarat. Dni" awaldab huwitawa kahekõne lehe kaastöölise ja endise walijamehe wahel.

„Mis Teie arwate, keda peaks riigiwolikogusse walima?" küsib ajakirjanik.

„Heidame liisku, kelle peale liisk langeb, see läheb. Mis pere eest hoolitsemisesse puutub, siis jääb see kogukonna asjaks: kui kinni pannakse ehk ära saadetakse, siis lapsukestel nälga jäämist karta pole. See on päris nekrutite, mitte aga saadikute walimine!"

„Keda teie liisuwõtjateks olete määranud?"

„Juba teame! Terwe küla nimetab neid praegu nekrutiteks."

„Aga kuidas nekrutid ennast tunnewad?" küsis kirjanik.

„Nad on täiesti walmis. Meie, — ütlewad nad — oleme walmis seltskonna eest kas wõi elu andma: südametunnistuse wastu meie ei tee. Mis rahwas nõuab, seda täidame. Pole ju meie esimesed ega wiimased. Kui järg tuli, peab minema."

Nagu näha, on rahwas oma kodanlistest kohustest täiesti aru saanud, ja nõnda peab küll arwama, et senati sitsendawad seletused walimiste tagajärgede peale soowitawad mõju mitte ei suuda awaldada.

Kõige suuremad maksu-wõlgnikud. Wäga sagedasti hurjutatakse talumehi, et nendel oma maa-lapikeste eest palju kroonumaksusid wõlga olla, mida siis karistuse-salkade ja muude sunduslikte abinõude waral sisse nõutakse. Wõlgnikud pole aga mitte üksinda „wäikesed" talumehed, waid ka suured herrad, kellede wõlasummad ka nende seisusekohaselt — suured on. Nii on Orlowi kubermangu maamaksu wõlgnikkude nimekirjas säärased herrad ülewal, nagu: keiserikoja jäägermeister Skarjatin, kelle nime taga wõlasumma mitte wähem pole kui 21,000 rubla ja würst Kurakin, kelle wõlg 14,000 rubla suur on. Tuula kubermangus on kõige suurematele maksu-wõlgnikkudele semstwo-ülem A. A. Borissow, kellel juba 6 aasta eest mõisa pealt maa-maksud wõlga on, ja tema ameti-wend N. S. Beljajew, kes juba 7 aastat kroonule kopikat pole maksnud. — Nõuda ta ju ikkagi on, et — wäikesed wõllas, aga suured tõllas.

Mõndasugust.

Abielu-wõiduloosid. Milano (Mailandi) linn, Italias, walmistab ennast suure üleüldise wäljanäituse wastu. Wäljanäituse lõpul tuleb nagu näituse tagatipuks suur abielu-wõiduloosimine, mille tarwis mitmesugused kunstnikud ja muud tähtsamad nupukamad mehed plaani on teinud, millest wäga suurel hulgal kange õhinaga osa wõetakse. Asjalugu on nõnda: Tehti loosid, iga loosi hind 20 liiret. Rahast, mis loosibe ostmise läbi kokku tuleb, tehakse 30 wõitu. Kõige suurem wõit on 1 miljon liiret suur, teised wõidud seisawad 500,000 kuni 25,000 liire wahel. Nende wõitude tarwis walitakse 30 kõige kenamat neidu wälja, aina niisugused, kellede juures ei iluduse, hea nime ega ka terwise poolest midagi enam soowida üle ei jää. Kõige ilusam, kõige kenam nendest elawatest wõitudest toob siis enese wõitjale ühes iseenesega üks miljon liiret (umbes 400,000 rbl.) kodu. Iga mees wõib nii palju loosisid osta kui ta tahab. Wõitja ei ole mitte kohustatud, et ta tingimata peab oma elawa wõidu ka omaks wõtma. Kui tema wõidetud neidu enesele teiseks pooleks just mitte wastu wõtta ei taha, siis saab tema wõidetud summast ainult poole; teine pool saab ärapõlatud neiule ja see on selle teise poolega waba, wõib wõtta enesele meheks, keda tahab. Neiud aga pidada ennast kohustama, et nemad igaüks sellele mehele, kellele loos neid kedagi kätte mängib, oma käekese ka peawad andma. See ei wõi õige olla, ehk kui see õige oleks, siis oleks see ühtlasi ka pime ülekohus. Wõitja mees wõib neidu, kelle juures iluduse ega ka muude heade omaduste poolest midagi enam soowida üle ei jää ja kes enesega ühes ka summa raha kaasa toob, — wõitja mees wõib niisugust neidu tagasi lükata, aga neiul tagasilükkamise-õigust ei ole, kas olgu tema wõitja wõi pime wõi jalutu, wõi kes teab mis muud weel. Wististi on leht, kust selle teate wõtame, selles asjas eksinud. Wõi ehk on Italia seaduse ees abielu pühad paelad nii wäga rabedad, nii et ka iga naine neid igal lool katki rebida ja oma teed minna wõib? — Loosisid aga ostetawat kange õhinaga. Postile olla nende wedamisega palju tööd juurde tulnud. — Aga mis tahawad Milano mehed siis teha, kui mõnele mehele, kes palju loosisid ostab, wahest mitu ilusat oma rahasummadega kaela kukuwad?

Telegrammid.

Peterburi telegrahwi agentuuri poolt.

13. nowembril.

Parisist. „Temps" teatab ametlikus kirjatükis: Prantsuse ja Hispania peawad oma kohuseks europlaste elu ja warandust Tangeris kaitseda ja otsustasiwad ühel nõul tegewusesse astuda, kuna nad oma tegewuse plaani riikidele kinnitamiseks ette panewad; mõned riigid on juba oma nõusolemist awaldanud. Tangeri randa saadetakse laewawägi 300 mehega. Tarwilisel korral saadetakse 3000 meest maale.

Tiflisist. Keskkoolide ülemates klassides algas õpetus uuesti.

Kiewist. Patruni lõhkemise asja uurimisel tuli awalikuks, et wanemate klasside õpilaste hulgas rewolutsionline organisatsion olemas on. Leiti hektograf, pitsat ja muud.

Marinpolist. Gümnasiumi wiies ülemas klassis algas jälle õpetus. Wäljaheidetud kaswandikud wõeti uuesti kooli.

Rantsist. Pari juhtaw aurulaew lendas ülespoole piliweid, wahel lasi ta nõnda mahalale, et teda wõimalik oli päewapildiks üles wõtta.

Mohilewist. Senno-Nikolajewski kirikust riisuti 9. nowembril wanu rahasid ja wäärtasju 50,000 r. eest ära. Riisujad kirikumehe ja kalawenem wõeti wangi. Wiimase juurest leiti riisutud asjad.

Simbirskist. Laupäewa öösel põgenesiwad kubermangu türmist sel ajal, kui rahwas kirikus oli, kolm tähtsat poliitilist wangi. Põgenemisel laskisiwad nad rewolwritest, mis juures üks kuni türmi-ülema mõrtsukaks sai. Põgenejaid kätte ei saadud.

Kertshist. Pedagogist leiti wangi üks puuda trükitähtedega, mitu rewolwrit, padruneid ja aruanne rewolutsionilise tegewuse üle. Üks Wene tööline wõeti wangi. Läbiotsimine wõeti ette.

Sewastopolist. Mässu asjus awaldati kohtu otsus: prowisor ... mõisteti poomise-surma, alamwäelised ... ja Barõschew mahalaskmise surma; alamwäe ... Woronzowi poeg ja kaks alamwäelist ... mata aja peale sunnitööle, ajalehe ... saatja Frenkel seisuse õiguste kaotamisega ..., paljud teised mitmeinguste ... peale sunnitööl wangi ja karistuse-paraljadesse. 270 kaebtusealust ... mõisteti ... Surmaotsused pandakse Skrõdlowile kinnitamiseks ette.

Toulonist. Mehaniku-kooli muniitsasid õpelaewa peal Algecirasis peasis tuli lahti. Õpelaewa peal oli 300 inimest. Pärastisel ülewaatusel leiti kolm meest puuduwat; paljud on tulehaawu saanud. Tuli on püssirohu plahwatuse läbi algama. Kõik teised mereajad laewad wõtawad kustutamisest osa.

Jusowkast. Gorbowkas on waguniste puudusel kaswandastesse 180 miljoni puuda kiwisüsja tagawaraks kogunud. Tahetakse osa tööliisi lahti lasta. Hunnikutes olewad söed hakkawad hõõguma ja ähwardawad hädaohuga.

Warssawist. Sotsial-demokratise partei keskkomitee korterist leiti palju rewolutsionilist kirjandust, 11900 korjamise-marki, 1300 blanketi, tempel ja partei aruanded.

Ametlikult teatatakse, et Gus majas uni streigikomiteede ühendatud koosolek olnud. Politsei ilmumisel jooksnud kõik lähedal olewatesse korteritesse, kuhu nad elanud ja politsei wälja tihutas. 45 inimest wõeti wangi.

Radomis wõeti Poola sotsial-demokratise partei sala korteris 5 inimest wangi; leiti rewolutsionilise kirjanduse ladu ja dokumentisid.

14. nowembril.

Warssawist. Dubraja uulitsal tungisiwad kaks röömijad artelitšiku kallale, kes kahe soldati saatusel kroonu winapoodide raha wiis. Üks soldat sai käest haawata ja pillas püssi maha, teine soldat laskis ühe röömija maha, teised jooksiwad laiale, kuna nad 1400 r. kaasa wõtsiwad, mis artelšik maha laskis kukkuda. 1400 r. jäi artelšiku kätte. Ühe põgeneja röömija on politsei kätte saanud.

Moskwast. 12 nowembril, õhtul, otsiti „Amerika" wõõrastemajas endise riigiwolikogu liikme Iwanitski korter läbi; Iwanitski wõeti wangi.

Feodosiast. Italia uulitsal wisati mööda sõitwa kindral Tawõdowi peale pomm. Linnawaht wõttis pommiwiskaja wangi. Tawõdow ei saanud wiga. Pomm oli wiskajal aiawilja korwis.

Feodosiast. Kindral Tawõdowi elu kallale kippuja nimetas ennast 22-aastaseks Nuiwa alamaks; ta olla sotsialist-rewolutsionäride lendawa wäesalga käsutõtja. Ta peab ennast wälja kutsuwalt ülewal. Woorimees wõeti wangi, kes nõus ei olnud, pommiwiskajat kinni pidama. Mõlemad antakse sõjawälja-kohtu kätte. Weel kaks kahtlast isikut wõeti wangi.

Warssawist. Ametlikult teatatakse, et eila kell 6½ õhtul Ugruski jaama, Brest-Holmi raudteeharul, röömijad tungisiwad, sandarmi ära tapsiwad, kasia tähjaks tegiwad, telegrahwi traadid katki lõikasiwad ja ära põgenesiwad. Röömimise kohale saadeti eskadron draguniid.

Tiflisist. Ametliku teate järele riisuti Korowani lähedal postirong ära. Öösel laskiwad 50 inimest Tshiaturi raudteeharul Tshiaturist tulewa postirongi peale. Wedur jäi seisma. Masinisti abi on haawatud. Rongi pealt röömiti 20,000 r. ära. Röömijad põgenesiwad metsa. Kattiewägi, mis wiiest soldatist koos seisis, tuli waguniist wälja ja hakkas tuld andma.

Sandarm tapeti ära, kaks kaitiewäe soldatit saiwad surmawalt haawata, kaks kergelt. Reisijatest saiwad kaks inimest haawata. Rongi ees olewa sisse ait lein pomm.

Wiitawist. Põlman, kes politseiaastate ameris olemise järele lahkub, tähendab oma käjus, et Kuuramaa, politsei ja sõjawäe ühise tegewuse tagajärjel, rahulikuks jääb. Kindral seletab, et politseinikud raskestes tingimistes hoolimata kõikumatalt oma teenistusekohuseid on täitnud.

Riiast. Kindral-kuberner awaldas sunduslised määrused selle kohta, et wõõrastesse korteritesse, majadesse, aedadesse tungimise eest ja tööde takistamise ning koosolekute pidamise eest süüdlastele walju karistus peale pandakse.

Kaks teist sunduslist määrust käiwad mõisa- ja taluomanikkude kohta, kes riigikorra alalhoidmise järele peawad walwama. Mõisaomanikud ja rentnikud peawad kõikide isikute üle; kes nende maa peal elawad, nimekirja kokku seadima, kõikide isikute järele walwama, ja igast kahtlasest asjast walitsusele teatama. Riigusetse abinõude waral astub rahwas ise rewolutsioni ja kuritegude wastu wõitlusesse.

Minskist. Sõjariistus isikud, kes ennast anarhistideks nimetasiwad, tungisiwad Jundi Wõjotski maja kallale. Jälgede järele otsiti üles ja wõeti wangi neli inimest, kes oma süü üles tunnistasiwad.

Eesti teater
„Estonias“
Neljapäewal, 16. nowembril s. a.
Teist korda
„Lootus õnnistuse peale“.
(Op. Hoop. van Heegen).
Hermann Heijermans'i tragedia kalameeste elust, 4 waatuses.
Hakatus kell 9 õhtul.
Näitejuht hr. Paul Pinna.
Waheaegadel keelepillide orkestri ettekanded hr. O. Hermanni juhatusel.
Piletite eelmüük: hr. Kraemanni ja Olbrei muusikariistade kaupluses, Suurel Karja uul. Etenduse päewal kella 6-est kassas.
Seltskond.

Eesti Käsitööliste Awitamise selts.
I.
Laupäewal, 18. now.
Perekonna-õhtu.
Hakatus kell ½10 õhtul.
Lähemad teated edaspidi.
II.
Pühapäewal, 26. now. kell 10 hom.
Pea-koosolek.
Päewakord saadetakse ühes aasta-aruandega seltsiliikmetele kodusse kätte, seepärast palutakse neid liikmeid, kes aasta jooksul korterist on wahetanud, oma uued adressid üles anda. 4357
Seltskond.

Ehitaja tehnikus K. S. Pawlow
wõtab igasuguseid ehitusetöösi oma peale, walmistab majade ja kanalisatsioni plaanisid ja walwab nende tööde järele. Adress: Wladimiri uul. Riesenkampfi ja Datschi uul. wahe kohas. Tarkeli maja nr. 40, k. 1.

Hambaarst M. Joelson,
Wiru uul. nr. 10, krt. 1.
Hammaste rawitsemine, plombeerimine, kunstlikud hambad kunstlise kumlaega ja ilma selleta. Wäljawõtmine ilma waluta. Waestele maksuta ehk poole hinnaga. Kell 10—1, 3—9 p. l.

Adwokat
Jaak Reichmann'i
kõnetunnid on nüüd homm. kell 9—11, õhtu k. 6—8.
Tallinnas, Suurel Karja uul. nr. 3.

Elan nüüd
Suurel Tartu maant. Langebergi majas nr. 4. Wõtan kõiksugu haigeid, iseäranis naha- ja suguusaddehaigeid (siffilis) wastu kella 9—11 e. l. k. 3—5 ja 7—9 p. l.
Dr. J. Israelson.

Kulda, hõbedat
ja pruugitud kuld ja hõbe asjasid ostetakse kõrge hinna eest uurmakri juures, Narwa uul. nr. 5.
Aupaklikult
J. Unk.

Elan nüüd
onipärija Bulwaril nr. 23.
Wannutatud adwokat
J. Arro.
Riias.

Wääna mõisa tarwitatakse
korratüdrukuid.
Aasta palk 108 rbl. 1 toop sooja piima päewas, prii korteriga, küttega ja walgustusega. Ligemaid teateid annab majaülewaataja Nuutow. Paial uul. maja nr. 9. 4333

Kuld- ja hõbe-
uurisid, kettisid, kuld laulatusesõrmuseid, kiwidega kuldsõrmuseid, hõbepaberossitoosisid ja lusikaid müüb imeodawate hindadega M. Reismanni uurikauplus Niguliste uul. nr. 6 Aptegi wastas. 4306

„Estonia“ saalis
teisipäew 14. now. s. a. k. ½9 õhtu
Tallinna Eesti koorilauljate
Ühine kontsert
hr. M. Lüdigi juhatusel, pr. M. Lüdig-Sinkeli, hr. O. Funke ja Eesti teatri orkestri kaastegewusel.

Eeskawa:

1. Ouverture (orkestrile) . . . M. Lüdig.
2. Koorilaul: a) Isamaa kõigewalt piinalta . . . M. Hermann.
   b) Õhtu ühub . . . J. Kappel.
   c) Mu süda . . . A. Kapp.
   d) Jubilaul . . . Mendelsohn.
3. Sopransoolo laulab . . . pr. M. Lüdig-Sinkel.
4. Koorilaul: a) Ärka üles isamaa . . . A. Läte.
   b) Laewnik . . . M. Lüdig.
5. **Komala.**
N. W. Gade helitöö, soolo, koori ja orkestrile.

Peasetähed à 1 r. 60 kop., 85 k., 40 k. ja 25 kop. on eelmüügil saada Kraemanni ja Olbrei muusikariistade kauplusest Suurel Karja uul.
Esmaspäewal, 13. nowembril kell 9 õhtul
awalik peaproow.
Sisseastumise hind à 50 kop. 4360

Peterburi Eesti Kooli Selts.
Laupäewal, 18. now. 1906.
„Palme“ teatri saalis.
(Максимиліановскій пер. № 18.) Seltsi näitejõudkonna lahkel kaastegewusel
Suur pidu-õhtu.
I.
„Punga Mart ja Uba Kaarel“.
Wiie-järguline näitemäng rahwa elust. Kirjutanud A. Kitzberg.
II.
Tants.
Hakatus k. 9 õhtu. Lõpp k. 3 öösi.
Tähendus: Tantsuks ja waheaegadel mängib kroonu muusikakoor.
Piletid (ühes margiga): à 2 r. 10 k.; 1 r. 60 k.; 1 r. 10 kop.; 85 kop.; pilet ainult tantsuks — 1 rbl. müüakse eelkäsi: Wennaste Palmgren'i Eesti raamatukaupluses Suurel Konjuschennajal nr. 8; seltsi il koolis ruumides, Suurel Monetnajal nr. 22; seltsi kantselei'is, Kolomenskaja, nr. 12; il. K. Kurss juures, Gorohowaja nr. 4, piimakaupluses; il. Balu, Wassili Ostr. 5. lin. nr. 8. l. Balti kaupl.; il. Seelandi juures Obwodnoi uul. nr. 54; il. J. Parw, Suurel Samsonijewski prosp. nr. 36 kort. 32 ja pidu-päewal teatri kassas kell ½8 õhtu. 411

Uus riide-
kauplus.
Olen uue riidekaupluse awanud ja soowitan suures walikus kõiksugust willast ja puuwillast kaupa. Palun austatud kaubatarwitajaid, kui midagi tarwis osta, minu juurde sisse astuda; tahan wõimalikult odawate hindadega müüa ja ostjatega ausasti ja wiisakalt ümber käia, et nende usaldust ära teenida.
Kangalõimi ja willaseid lõngu kõiksug ühes wärwidega.
J. T. Komissarow,
konka seisukoha ligidal, endiste lahtiste poodide asemel, Scheeli pangamaja wastas.

Laulatusesõrmuseid,

kullast, 56 pr., ja hõbedast, 84 pr.

ning kiwidega kuldsõrmuseid, hõbe paberossitoosisid, lusikaid ja kõiki minu kauplemiseringisse käiwaid kuld- ning hõbe-asja müün wäga odawate hindadega.

A. Reismanni
uuride-, kuld- ja hõbeasjade kauplus,
Suurel Karja uulitsal nr. 19
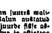

„Uus Wirulane“
maksab **1. nowembrist aasta lõpuni**

a)	päewaleht	postiga	95 kop.
		postita	75 „
b)	teine wäljaanne	postiga	60 „
		postita	50 „

Tellimist wõtab igal ajal lehe talitus kui ka endised tellimiste wastuwõtjad wastu.
Aupaklikult
„Uue Wirul.“ talitus.

Leiwategemise-äri
on kohe ära anda Suure Pärnu maant. nr. 66 4371

Wäike tuba
on wälja üürida ühe ehk kahe wiisakale meesterahwale Dunkre uul. nr. 21, krt. 3, kaks treppi kõrgel.

Head würtsiga soolatud
kilud
on tünnikestega müüa Medweshi uul. nr. 1, poodis. 4358

Kellel oma terwis ja raha kallis on, see ostab kodukootud Twist-
aluspesu
on pehme, soe ja kaua wastupidaw; saada Uuel Kalamaia uul nr. 4. krt. 2. 4368

Leitud
Wak ali promenadil, karp. 11. k. k. p. uus galosh. Kätte wõib saada s. l. tal. 4359

Häid wärskeid
odra-linnakseid, Wene rukki-linnakseid, maa-humalaid; thee, kohwi, suhkurt, Sara'owi jahu; iga sorti odratangust, kruupist, odre, nisu, kaera, kliisid, loomajahu ja kõiki würts-kaupasid soowitab W. Körwer, Narwa maant. Wene turu ääres nr. 5. 4361

Hästi säilekootud
sukamasin
on müüa Puschkini uul. nr 4. 4365

Pikki õlgi
tahetakse hea hinna eest osta. Pakkumised selle lehe talitusesse sõna „Õled“ all ära anda. 4366

Heasti hoitud
pooltõld,
rattad gummi trehwidega, jos haraban on äraresisu pärast wäga odawalt müüa Manal turul nr. 5, kort. 2. 4367

Wiisakas noor neiu,
23 aastat wana, soowib kirjawahetust noormeestega, kes lõbusa ilmawaatega on. Päewapilt soowitaw. Adress s. l. tal. „W. A.“ all ära anda. 4369

Noor neiu
soowib noormeestega kirjawahetusesse astuda, kes ka waba ilmawaatega on. Kirjad palutakse selle lehe kontori „Ella“ all ära anda.

Gerhard Hauptmanni drama
„Elga“
on ülema trükkwalitsuse poolt igal pool mängimiseks lubatud. Etendamise luba annab J. Markus, Tallinnas, Luisenthali uu'. nr. 27.

Müün kõige odawamalt
peeglid ja peeglilaasi igas suuruses.
Ilusad suured seinapeeglid ainult 270—320 k. tükk.
Peale selle soowitan uusi ilusaid riidenagisid igas suuruses ja hinnas kõige odawamalt Wäikesel Tartu maanteel nr. 6, poodis.
M. Sepp.

Wihtisi,
Skeibe-kangesi ehk kuulistangesi, soowitakse osta. Adress ühes rasluse ja hinna suurusega kirjalik. ära anda Luisenthali uul. nr. 13 k. 12. A. K.

Walmistan maitsewaid (kodused)
lõuna- ja õhtusöökisi
Osawõtjateks palukesime ainult neid ilmuda, kes kuu wiisi soowiwad. Järele küsida raudtee aptekist.

Häid wärskeid piprega soolatud
kilusid,
praetud kohwi (terades ja walmis segatud), Lilienthali sigurid, rohelist, tümaks keewaid herneid ja häid maitsewaid hapu kapsaid soowitab wiina- ja würtskauplus.
O. Luk,
Wäike Kalamaia uul. aptegi wastas.

Olen kaupluse awanud ja
müün odawalt
Tapa wõrsti, piima-, jausitu ja kõiksugu toidukraami Koisebue uul. nr. 1. 4372

Üliõpilane
soowib tundisi anda, iseäranis matemaatikas ja Ladina keeles. Pakkumised selle lehe tal. tähtede „G. L.“ all ära anda. 4348

Inglise keele tundisid
antakse S. Tatarski uul. nr. 9, krt. 2. Ainult 4. 50 kop. eest kuus. Kohelt odawam. Kõnetund 1—2 ja ½8—½9 (õhtul kõlistada). A. Drewing.

Poissmees-kärner
kes iseseiswalt ametit on pidanud, ning kellel head tunnistused ette näidata on, wõib kohta leida Wiljandis, hobuse posti jaama peal. Kaupa tehakse sealsamas 4348

Pulmadele ja pidudele
saawad naisterahwa pead ilusasti üles kammitud (friseeritud) Kia uul. nr. 8 krt. 2. 3906

Saalimööblid:
trümo, buffet, laud ja toolid, kirjut. lauad ja kummutid odawalt müüa. Sealsamas on ka üks korter 2 toaga ära anda. Toompeal, riigipanga wastas nr 3. 4340

Palwekirjasi
kirjutan asjatundlikult, 30 kop. halates, Nataskaewu uul. nr. 6, krt. 5. hotell du-Nordi wastas, üle hoowi.

Kaunist laia
raamaturiiulit
tahetakse osta. Kellel müüa, andku oma adressi ühes selle hinnaga sõna „riiul“ all selle lehe talitusesse.

Austatud „U. Wirulase“
lugejaid
palume tellimise uuendamise juures ikka endine ristpael ligi saata ehk wähemalt
selle numer
üles anda, see kergendaks märksa lehe talituse tööd.
Aupaklikult
„U. Wirulase“ talitus.

Keisrimust
wärwib ühes weeks ilma keetmata tõtlasi willasi, puuwillasi, poolwillasi, siidi ja linasi ilusaks sügismustaks.
Palun igal pool üksnes
Keisrimusta
nõuda, sest et
Keisrimust
on kõige parem wärw.
Keisrimust
ei plekki ega anna peseks wärwi wälja.
Keisrimust
on ainult siis ehte, kui minu allkiri ja ülemaltähendatud wabrikumärk paki peale on trükitud.
Keisrimust
maksab ainult 8 kop. pakk, millega üks nael wõib kenasti ära wärwida.
Jällemüüjatele protsendid.
A. Wiedner,
aptegi- ja wärwikauplus, Wiru uul. nr. 16.

Wäikene algkoolide
rehkenduse raamat
uuemate metodide järele kokku seadnud kooliõpetaja M. Wäli. Hind 25 kop. Prowiraamat saadetakse igale koolõpetajale, kes oma adressi tratab Bloomiuse raamatukaupluse Tallinnas. 4236

Soowitan kõige uuemaid ja paremaid

õmblus-masinaid,
pruutkrangisi, willkübaraid, talimütsisi, schleierid, kanusid, roosisid j.n.e.
W. A. Indermitte,
Tallinnas Harju uul. nr. 43.

Krundid
müüa 8 rbl. ja 3 r. 50 kop. □ säld. Wõib ka järelmaksuga. Härjapea uul'isa äärest. Ligemat teatust saab Härjapea uul. ja Rohu uul. nurgal nr. 15, würtsipoest.

Kuulus!
Amerika
„Korrisid“
Kommasilmade (moisilde ja koeranaelade täieli'e's häwitamise's. The Keene Company New York U. S. A.
Hind 35 kop.

Odonsin
Kindel abinõu hambawalu wastu.
Hind 90 kop.
Kui kõik teised abinõud Teil ära proowitud on, siisgi wõite julgesti neid abinõusid tarwitada ja saate abi! Pealadu: Narwas, Waasi aptegi magasinides. Kirjalikud küsimised täidetakse korralikult ära. Hinda ja saatmisekuluks 7 kop. wõib markides saata.

Rahwuswaheline Photoplastikon
Nataskaewu uul. Heubeli majas, „Hotel du Nordi“ kõrwal.
Awatud iga päew kell 10 hommiku kuni kella 9 õhtuni.
13. kuni 19. nowembrini 1906.
Esimene ülihuwitaw rändamine
Prantsuse Schweizis
Genfist Matterhorni.
Sissemaks (ühes heategew. maksuga) 20 kop. Kõigi ?? kriswandikud, lapsed ja soldatid 15 kop. Üks Abonement 7 teekonna peale 1 rbl. 10 kop. Koolilapsed hulgakesi maksawad 10 kop. lapse peale.
Iga pildi juures on kõikesugused päewa ja kuu walgustuse faasid.

Wärskeid Prantsusemaa ploomisi
15 kop. nael peale. Kuiwatatud Bunu 20 kop. nael peale, datlid, aprikoosid ja
kuiwatatud mustika-marju
20 kop. nael, wiigimarju, kuiwatatud Saksamaa ube, spinatid ja suppi juuresid soowitab
W. Korton'i
würtskauplus,
Harju uul. Eichentali m. nr. 43.

Esimene Tallinna hambakliinik,
Wiru uul nr. 7. Nicolai majas
awatud terwe päew, ka öösti.
Hamba- ja suuhaiguste rawitsemine, plombeerimine (kuld, hõbe, tsement ja portselan), waluta wäljawõtmine. Kunstlikkude hammaste walmistamine.
Asutusel on oma kirurg, hambaarstid ja üks hambatehnika ettealane. Maks, mis isedrawis odaw, wõetakse arstiwalitsuse poolt kinnitatud taksi järele.

Ärimeestele!
Weel ainult lühike aeg
wõtame aasta lõpul umbes 15. tuhandes eks. ilmuwa „U. Wirulase“
kaasande kalendrisse
kuulutusi wastu. Kes weel kuulutust anda mõtleb — see tehku seda kohe.
Aupaklikult
„Uue Wirulase“ talitus.

Tallinna riigiwolikogu-walimise büroo
on kuberneri loal oma tegewust algatanud. Asukoht on „Koidu“ trükikojas Wana turu kaelas nr 3. Cholgu awatud igal päew k. 5—8 õhtu.

Открывается подписка на 1907 годъ на
Финляндскую газету.
8. годъ изданія.
Первый русскій органъ въ Финляндіи, издаваемый въ г. Гельсингфорсъ.
ВЫХОДИТЪ ПО ВТОРНИКАМЪ, ЧЕТВЕРГАМЪ, СУББОТАМЪ и ВОСКРЕСЕНЬЯМЪ, кромѣ дней послѣпраздничныхъ.
Въ промежуточные дни, въ случаѣ надобности, будутъ выпускаемы особыя прибавленія.
Содержаніе газеты, пополненной епархіальнымъ отдѣломъ, остается безъ измѣненія.
Подписка принимается:
въ Гельсингфорсѣ—въ складѣ русскихъ книгъ (Зап.-Генриховская ул. 16) и въ редакціи (Хегберговая ул. 21, кв. 3, телефонъ 1876). Въ Петербургѣ—въ конторахъ редакцій „Правит. Вѣстн.“, „Русскаго Инвалида“ въ экономическомъ Обществѣ офицеровъ гвардейскаго корпуса (Литейный пр. 20), въ конторѣ Метцль и Кº (Морская 11) и въ книжномъ магазинѣ „Новаго Времени“. Въ Москвѣ—въ конторѣ Л. и Э. Метцль и Кº—Мясницкая д. Сытова. Иногородніе благоволятъ обращаться въ редакцію „Финл. Газ.“ въ Гельсингфорсѣ.
Объявленія принимаются:
на русскомъ, финскомъ и шведскомъ языкахъ, въ редакціи, въ складѣ русскихъ книгъ въ Гельсингфорсѣ, и въ конторѣ объявленій Л. и Э. Метцль и Кº въ Петербургѣ, Москвѣ и Варшавѣ. Плата за строчку петита или занимаемое ею мѣсто, на 4-й стран. 10 к. или 20 пен. При многократномъ печатаніи уступка по соглашенію съ конторой газеты.
Подписная цѣна:
въ Гельсингфорсѣ—на годъ 9 м., на полгода 5 м., на три мѣс. 3 м., на одинъ мѣс. 1 м. Съ пересылкой въ другіе города—на годъ 4 р. или 11 м., на полгода 2 р. 50 к. или 6 м. на три мѣс. 1 р. 50 к. или 4 м. на одинъ мѣсяцъ 50 к. или 1 м. 50 п. За границу на годъ—6 р., на полгода—3 р. 50 к., на три мѣсяца—2 р. Въ розничной продажѣ 10 п. или 4 к. Доли рублей и марокъ могутъ высылаться почтовыми марками по 7 к. менѣе или 20 и менѣе пен. При годовой подпискѣ допускается разсрочка: для иногороднихъ въ Россіи: при подпискѣ, къ 1 марта, къ 1 мая и къ 1 іюля по 1 руб. Для Финляндіи: при подпискѣ—6 м. и къ 1 іюля—5 м., или черезъ каждые 2 мѣсяца по 3 мар. Для городскихъ: при подпискѣ—5 м., къ 1 іюля—5 м., или по 3 м. чер. каждые 3 мѣ.
За перемѣну адреса 50 пенни или 20 коп. Заявленія о неполученіи газеты должны поступать не позже, какъ черезъ двѣ недѣли со дня полученія. Подписка принимается только съ 1-го и 15-го каждаго мѣсяца. При перемѣнѣ адреса должно прилагать не только новый, но и прежній, причемъ самая перемѣна производится лишь со слѣдующаго по перемѣнѣ адреса нумера.
Редакторъ И. А. [illegible]